

מועד ההגשה בהתאם להחלטת בית המשפט : 15.8.2023

מועד חתימת המסמך : 15.8.2023

בבית המשפט העליון

רע"א 2957/17

ע"א 3861/17

אלקטרה פאוור סופרגז בע"מ

ע"י בא כוח עו"ד עומר שומר ממשרד פישר בכר חן וול אוריון ושות', עורכי דין

רחוב דניאל פריש 3, תל אביב 6473104

טלפון : 03-5266919 ; פקס' : 03-6069699

המבקשת ברע"א 2957/17

יוסף ברודט

ע"י בא כוח עו"ד איל גולדנברג

רחוב א.ה. סילבר 16 נהריה 2238572

טלפון : 04-9511107 ; פקס' : 05-9511106

המעורר בע"א 3861/17

יעל שוורצמן

ע"י בא כוח עו"ד אריאל פישר או עו"ד עידו שטיינר

רחוב ביאליק 12 חיפה 31047

טל' : 04-8668860 ; פקס' : 04-8677629

המשיבה ברע"א 2957/17

אמישראלגז החברה האמריקאית-ישראלית לגז בע"מ

ע"י בא כוח עו"ד יהודה רוזנטל, ממשרד גולדפרב זליגמן שות', עורכי דין

רחוב יגאל אלון 98 תל אביב 67891

טלפון : 03-7101635 ; פקס' : 03-7101618

המשיבה בע"א 3861/17

היועצת המשפטית לממשלה

על ידי בא כוח עו"ד מפרקליטות המדינה

רחוב קריית המדע 5, בנין B3, קומה 5, הר חוצבים

ירושלים, 9777605

טל' : 0733-929630 ; פקס' : 02-6467038

המתייצבת להליכים

עמדה מטעם היועצת המשפטית לממשלה ביחס להסדרי הפשרה בהליכים

שבכותרת

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מוגשת בזאת עמדת היועצת המשפטית לממשלה ביחס להסדרי הפשרה בהליכים שבכותרת.

א. פתח דבר

1. היועצת המשפטית לממשלה תפרט בעמדה זו כמה **הערות והסתייגויות מהותיות** בנוגע להסדרי הפשרה ובכלל זה **התנגדות** לכמה מרכיביו.
2. לצד זאת, כפי שיפורט להלן, היועצת המשפטית לממשלה **אינה מתנגדת** למקדם הפשרה של ההשבה לחברי הקבוצה של 50% מכלל הכספים שנגבו (לפי הנתען בתביעות הייצוגיות) שלא כדין; **אינה מתנגדת** לכך שלא יושקעו משאבים באיתור חברי הקבוצה שאינם מזוהים¹; **אינה מתנגדת** להמלצת הצדדים במישור שכר הטרחה והגמול בעניין **סופרגז**² ואינה מתנגדת להמלצת הצדדים בעניין **אמישראל**³ להחלת מדרגות האחוזים (הגבוהות), שנקבעו בפסק הדין בעניין **רייכרט**⁴.
3. כאמור, להלן יפורטו הערות והסתייגויות מהוראות שונות בהסדרי הפשרה שלפנינו ובכלל זה, **התנגדות** להעברת חלק נכבד מסכומי ההשבה ללקוחות הנוכחיים של חברות הגז, שאינם חברי קבוצה מזוהים, ורובם אינם חברי קבוצה בכלל. בהתאם להוראות חוק תובענות ייצוגיות התשס"ו-2006 (להלן: "**חוק תובענות ייצוגיות**" או "**החוק**") ותכליותיו, **יש להעביר את כספי ההשבה המשויכים לחברי הקבוצה הלא מזוהים, לחברי הקבוצה המזוהים**, שנגבו מהם כספים שלא כדין ולפי הוראות ההסדרים שלפנינו מקבלים השבה חלקית בלבד (זאת, גם מבלי לשנות את הסכמת הצדדים שההיקף הכולל של הסכומים שיושב יהיה 50% מהסכומים העודפים שנגבו מכלל חברי הקבוצה).
- עוד תובע **התנגדות** בעניין אמישראל, לפסיקת שכר טרחה בשיעור אחיד של 25%, היות ובהתאם להלכת רייכרט, יש לפסוק את שכר הטרחה בשיטת **האחוזים הפוחתים**, כך שכלל שסכומי השבה עולים, אחוזי שכר הטרחה פוחתים (באופן מדורג).
4. בית המשפט הנכבד יתבקש **להתנות את אישור הסדרי הפשרה בתיקונם**, בהתאם להערות שיפורטו להלן.
5. יצוין, כי בעמדה זו מוזכרים כמה מהנתונים **שהוצא בעניינם צו חיסיון** בעניין סופרגז, במסגרת החלטת בית המשפט הנכבד מיום 9.3.2023. **נתונים אלה יושחרו** בעותקים של העמדה שיועברו לבאי כוח הצדדים בעניין ע"א 3861/17 (אך לא יושחרו בעותקים שיוגשו לבית המשפט הנכבד ובעותקים שיומצאו לצדדים בעניין רע"א 2957/17, בהתאם להוראות הצו).

ב. רקע נדרש

6. ענייננו בשתי בקשות לאישור ניהול תובענות כייצוגיות, העוסקות באותה סוגיה משפטית. בקשת אישור אחת הוגשה נגד חברת אמישראל, ובקשת אישור שניה הוגשה נגד חברת סופרגז.⁵
7. הבקשות לאישור ניהול התובענות כייצוגיות הוגשו בגין גבייה של סופר גז ואמישראל (להלן, ביחד: "**חברות הגז**") עבור שליחת מכתב התראה למי שלא שילם את תשלומיו לחברות הגז במועד, ובעניין אמישראל גם בגין חיבור מחדש של מתקן הגז למי שנותק עקב אי תשלום. חברות הגז גבו תשלומים בגין מכתבי ההתראה (וחברת אמישראל גם בגין החיבור מחדש) בשיעורים גבוהים מאלה הקבועים בסעיפים 5(ב) ו-5(ה) **לצו**

¹ מלבד שליחת מסרונים והודעות דוא"ל ללקוחות הנוכחיים של חברות הגז וכן פרסום באתרי המרשתת שלהן.
² המבקשת ב-רע"א 2957/17 שבכותרת. כיום, חברת סופרגז שינתה את שמה ל-"**אלקטרה פאוור סופרגז בע"מ**". למען הנוחות היא תכונה להלן: "**סופרגז**".
³ **אמישראל החברה האמריקאית-ישראלית לגז בע"מ**. להלן: "**אמישראל**", המשיבה ב-רע"א 3861/17 שבכותרת.
⁴ ע"א 2046/10 **שמש נ' רייכרט** (נבו 23.5.2012) (להלן: "**עניין רייכרט**").
⁵ ת"צ (תל אביב) 621-12-14 **ברודט נ' אמישראל החברה האמריקאית-ישראלית לגז בע"מ** (להלן: "**עניין אמישראל**"). יצוין, שבקשת אישור זו הוגשה עוד ביום 19.11.2008 ומספרה המקורי היה ת"צ 2212/08. בהמשך, מטעמים מנהלתיים (ולאחר אישור התובענה כייצוגית) היא קיבלה את המספר החדש שצוין.
⁶ ת"צ (מרכז) 24683-07-13 **שוורצמן נ' סופרגז חברה ישראלית להפצת גז בע"מ** (להלן: "**עניין סופרגז**").

הפיקוח על מצרכים ושירותים (תשלומים בעד גז המסופק במערכת מרכזית) תשמ"ט-1989 (להלן: "צו הפיקוח", או: "צו הפיקוח הישן").

בצו הפיקוח נקבע, שמותר לחברות הגז לגבות סך של 2.5 ש"ח בגין מכתב התראה, וסך של 25 ש"ח בגין חיבור מחדש לאחר ניתוק. בפועל, גבו חברות הגז סכומים גבוהים יותר, שכללו הוספת הפרשי הצמדה, הגם שצו הפיקוח לא התיר גבייה של הפרשי הצמדה.

8. בעניין אמישראל, אושר ניהול התובענה כייצוגית בהחלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב (כבוד השופט (בדימוס) פלפל), מיום 14.11.2012. לאחר מכאן הליך התנהל לגופו לפני מותב אחר (כבוד השופט (בדימוס) פרגו) וביום 26.2.2017 **דחה בית המשפט את התובענה הייצוגית.**

בעניין סופרגז **אושרה התובענה כייצוגית**, בהחלטת בית המשפט המחוזי (מרכז) (כבוד השופט שטמר), מיום 23.1.2017.

החלטות בתי המשפט המחוזיים בעניין על נימוקיהן, מטבע הדברים, **סותרות זו את זו.**

9. בהמשך לכך, הוגשו **שני הליכים ערעוריים** (ההליכים שבכותרת) לבית משפט נכבד זה בגין החלטות בתי המשפט המחוזיים שצוינו לעיל: התובע המייצג בעניין אמישראל הגיש ערעור נגד פסק הדין שדחה את התובענה הייצוגית בעניינו (ע"א 3861/17 שבכותרת); סופרגז הגישה בקשת רשות ערעור נגד ההחלטה שאישרה את התובענה כייצוגית בעניינה (רע"א 2957/17 שבכותרת). בית המשפט הנכבד קבע את שני ההליכים לדיון במאוחד. לאחר דיון ראשון בהליכים שהתקיים ביום 2.5.2018, ביקש בית המשפט הנכבד את הגשת עמדת היועץ המשפטי לממשלה (דאז) בהליכים.

10. ביום 10.6.2019 **הגיש היועץ המשפטי לממשלה (דאז) את עמדתו המפורטת** בשאלות המשפטיות העקרוניות הנדונות בהליכים (השאלות והעמדה יפורטו להלן).

11. ביום 20.1.2020 התקיים דיון שני בהליכים לפני ההרכב (שבו השתתף גם בא כוח היועץ המשפטי לממשלה (דאז), החתום מטה). לאחר דיון ארוך שבו נשמעו טענותיהם המשפטיות של הצדדים כולם, בהחלטה מאותו יום נקבע כי יתקיים הליך גישור וכי כבוד השופט (בדימוס) יצחק ענבר ישמש כמגשר. בהמשך, התנהל הליך גישור ממושך, תוך הגשת הודעות עדכון ובקשות ארכה רבות מטעם הצדדים (כמקובל, בא כוח היועצת המשפטית לממשלה לא השתתף בהליך הגישור).

12. ביום 20.11.2022 התקיים דיון "בתר ערעור" (לפני כבוד השופט גרוסקופף), שבו ציינו הצדדים שהגישור מצוי בשלבים מתקדמים ועל סף גיבוש הסדרי פשרה. באותו יום ניתנה החלטה לפיה הצדדים יגישו בקשות לאישור הסדרי פשרה, עד יום 20.12.2022.

13. לאחר מספר בקשות ארכה נוספות שהגישו הצדדים, וכשלוש שנים לאחר התחלת הליך הגישור, הצדדים בעניין סופרגז הגישו לבית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה ביום 3.1.2023 והצדדים בעניין אמישראל הגישו לבית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה ביום 9.2.2023. פרטי ההסדרים יוצגו להלן.

14. ביום 27.2.2023 נתנו שופטי ההרכב (כבוד השופטים פוגלמן, מינץ, גרוסקופף) פסק דין בהליכים שבכותרת. בפסק הדין נקבע, שהבקשות לאישור הסדרי פשרה יידונו לפני בית המשפט המחוזי (מרכז), וככל שהבקשות יידחו, טענות הצדדים בהליכים הערעוריים שמורות להם.

15. ביום 5.3.2023 הגישו הצדדים להסדרי הפשרה בקשה לעיון מחדש בפסק הדין, תוך שהתבקש שהליך אישור הסדרי הפשרה יתנהל בבית המשפט העליון, ונטען שכך עולה מהחלטת בית המשפט העליון מיום 20.11.2022.

16. ביום 9.3.2023 קיבל בית משפט נכבד זה את בקשת הצדדים, הורה על ביטול פסק הדין, הורה על "**המשך ניהול התיקים שבכותרת ובכלל זה הדיון בבקשות לאישור הסדרי פשרה, בבית משפט זה**", וכן הורה על הגשת התייחסות היועצת המשפטית לממשלה להסדרי הפשרה.

17. לאור האמור, בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד, מוגשת עמדה זו מטעם היועצת המשפטית לממשלה ביחס להסדרי הפשרה שלפנינו.
18. כדי להבין את טענות הצדדים לאשורן (לרבות הטענות בבקשות לאישור הסדרי הפשרה שלפנינו), כאן המקום לציין, שבשנת 2006 הוגשה **תביעה ייצוגית קודמת נגד סופרגז**,⁷ שעסקה, בין היתר, באותו עניין ובאותה עילה הנדונה בענייננו. במסגרת אותה תביעה, אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב (כבוד השופטת פלפל) בפסק דינו מיום 7.10.2008 הסדר פשרה (שהוגש ביום 14.11.2007). בהסדר זה הסכימו הצדדים, שייגבו תשלומים מצרכני הגז, בגין התראה מפני ניתוק עקב אי תשלום במועד ובגין חיבור אחרי ניתוק, בהתאם לסכומים הקבועים בצו הפיקוח; לא יתווספו לתשלומים אלה חיובי מע"מ (כפי שנהגה סופרגז קודם לכן), והחברה תשיב את סכומי המע"מ שנגבו. לצד זאת, הוסכם, **שסופר גז תוכל להוסיף לסכומים שהיא גובה מחברי הקבוצה הפרשי הצמדה למדד**, ממועד התקנתו של צו הפיקוח ועד למועד החיוב בפועל. עוד הוסכם, שסופר גז לא תגבה דמי התראה על יותר משני מכתבי התראה ברצף⁸ (יצוין, שסוגיה זו עולה גם בהסדר הפשרה של סופרגז שמונח לפנינו כעת, כדלהלן). חלק לא מבוטל מטענות הצדדים בהליכים הערעוריים שבכותרת נוגע להסדר פשרה זה משנת 2007 ולשאלה האם פסק הדין (משנת 2008) בו אושר הסדר הפשרה, צריך לחסום את התובענות הייצוגיות שלפנינו.
19. חברות הגז טענו בהליכים הערעוריים שבכותרת, שגביית התשלומים הנדונים הייתה גביה כדין, מהטעם שלשיטתן ההגבלה על הסכומים המרביים המותרים בגבייה (בגין התראה ובגין חיבור מחדש) הקבועה בסעיפים 5(ב) ו-5(ה) לצו הפיקוח – התבטלה "דה פקטו" כחלק מהרפורמה החקיקתית במשק הגז שביטלה את הפיקוח על מחירי הגז השוטפים ורק "בטעות" סעיפי הצו לא בוטלו באופן פרמלי.⁹ טענה נוספת של חברות הגז הייתה, שגם אם סעיפי הצו בתוקף הם לא שוללים הוספת הפרשי הצמדה ואף מטעם זה הגבייה נעשתה כדין.¹⁰ עוד טענו חברות הגז,¹¹ שיש לדחות את בקשות האישור על הסף בשל הסדר הפשרה בעניין סופרגז משנת 2007 בהליך קודם (שאושר בפסק דין משנת 2008) שנקבע בו, שסופרגז תוכל לגבות הפרשי הצמדה למדד.
20. מנגד, התובעים בשני ההליכים הייצוגיים שלפנינו טענו בכתבי טענותיהם, שהוראות צו הפיקוח עומדות בתוקפם המחייב; שלא ניתן להוסיף הפרשי הצמדה מבלי שהדבר נקבע בצו; ושלא חל מעשה בית דין בנסיבות העניין כתוצאה מהסדר הפשרה בהליך הקודם.

ג. עמדת היועץ המשפטי לממשלה (דאז) שהוגשה בהליכים שבכותרת

21. כאמור לעיל, ביום 10.6.2019 הגיש היועץ המשפטי לממשלה דאז את עמדתו בהליכים הערעוריים שבכותרת (להלן: "**העמדה**"). העמדה מונחת לפני בית המשפט הנכבד ואין צורך לשוב ולפרט את הדברים בהרחבה.¹² בתמצית יוזכר, כי בהתאם לאמור בעמדה, סעיפי צו הפיקוח **עמדו בתוקפם המחייב** לכל דבר ועניין (ביחס למועדים הרלבנטיים לבקשת האישור. להלן תובהר ההתפתחות החקיקתית שחלה לאחרונה שאינה

⁷ ת"א (מחוזי תל אביב-יפו) 2262/06 **ברודט יהושע נ' סופר גז חברה ישראלית להפצת גז בע"מ** (נבו 7.10.2008).
⁸ כלומר על מכתב שלישי לא ייגבו דמי התראה, וניתן יהיה לגבות דמי התראה פעמיים בלבד עד לניתוק הלקוח מרשת הגז או עד פירעון החוב השוטף. ככל שהלקוח לא יפרע אף את החשבון הרביעי העוקב, תהיה סופר גז רשאית לגבות דמי התראה פעמיים נוספות, וחוזר חלילה. ראו: סעיף 3.1.2 להסדר הפשרה מיום 14.11.2007 (נספח 7 בתוך נספח ג לבקשת רשות הערעור בעניין סופרגז). יצוין שבבקשת האישור באותו הליך טען התובע, שמותר לגבות דמי התראה פעם אחת בלבד.
⁹ ראו: בקשת רשות הערעור בעניין **סופרגז**, סעיפים 24, 41-48; סיכום טענות המשיבה בעניין **אמישראל**, סעיפים 5, 11-12, 22-20.

¹⁰ ראו במיוחד בסעיף 5 לסיכום טענות המשיבה בעניין אמישראל (בתחילת עמוד 2 לסיכום) ובסעיפים 26-30 לסיכום.
¹¹ סעיפים 28-35, 90-103, לבקשת רשות הערעור בעניין סופרגז; סעיפים 32-41 לסיכום טענות המשיבה בעניין אמישראל.
¹² למען הנוחות, העמדה מצ"ב כנספח א' לעמדה דן.

רלבנטית לבקשות האישור בענייננו) וכן הובהר בעמדה כי אין כל בסיס לטענת חברות הגז כאילו הוראות הצו בוטלו "דה פקטו" (ראו: סעיפים 47-77 לעמדה).

עוד הוטעם בעמדה כי **"הפרשנות הראויה לצו הפיקוח שוללת הוספת הפרשי הצמדה למדד, בדרך פרשנית. על כן מותר לחברות הגז לגבות אך ורק את הסכומים הקבועים בצו הפיקוח"** (סעיף 2 לעמדה. ראו גם בהרחבה בסעיפים 84-95 לעמדה).

עוד הביע היועץ המשפטי לממשלה (דאז) את עמדתו,¹³ שבנסיבות העניין **לא חלים מעשה בית דין או מניעה דיונית אחרת**, החוסמים או מונעים את הדיון בבקשות האישור, מחמת הסדר הפשרה בהליך הקודם. זאת, לאור העמדה המשפטית העקרונית (העולה מהוראות חוק תובענות ייצוגיות ופסיקת בתי המשפט) לפיה ככלל, הסדר פשרה בתובענה המנוהלת כייצוגית אינו יוצר מעשה בית דין ביחס לגבייה עתידית המאוחרת להסדר;¹⁴ היות שהכרעה בסוגיה משפטית של פרשנות הוראות דין אינה יוצרת השתק פלוגתא; וביתר שאת בענייננו, כשהמותב שאישר את הסדר הפשרה בהליך הקודם (כבוד השופטת (בדימוס) פלפל) הבהיר בהחלטה מאוחרת, שלא בחן את הדברים לעומקם במסגרת אישור הסדר הפשרה ולא היה מודע לכך שהוספת הפרשי הצמדה מנוגדת לדין¹⁵ (ומשכך, אותו מותב, אישר את ניהול התובענה בעניין אמישראל שלפנינו כייצוגית, חרף הסדר הפשרה).¹⁶ על כן, בנסיבות אלה הוטעם בעמדה, **ש"אין כל מקום שהסדר הפשרה שאושר בשנת 2008, יקבע גבייה המנוגדת לדין** ויתן לחברות הגז הכשר להמשיך בגבייה המנוגדת לדין או יעניק להן חסינות מפני תביעות להשבת הסכומים שנגבו שלא כדין לאחר מועד הסדר הפשרה בהליך הקודם.

לאור האמור, הביע היועץ המשפטי לממשלה (דאז) את עמדתו כי **יש לדחות את בקשת רשות הערעור של סופרגז** (על ההחלטה המאשרת בעניינה) **ויש לקבל את הערעור של התובע המייצג בעניין אמישראל**.

22. כאן המקום לציין, שלאחרונה, הותקן צו פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים (מחירים מרביים לתעריפי חיבור וניתוק בשל חוב לספק גז) תשפ"ב-2022 (16.3.2022) (להלן: **"הצו החדש"**). הצו החדש הותקן מכח חוק פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים התשנ"ו-1996. בצו זה נקבעו מחירים גבוהים יותר למכתבי התראה ולחיבור מחדש,¹⁷ בהשוואה לצו הפיקוח הישן שצוין לעיל. בסעיף 3 לצו החדש נקבע, שעל אף האמור בצו הפיקוח הישן (שלעת הזו לא בוטל),¹⁸ מותר לספק גז לגבות את המחירים הקבועים בתוספת הראשונה לצו

¹³ ראו בהרחבה בסעיפים 7-46 לעמדה.

¹⁴ אמנם, לצד זאת, הוטעם בסעיף 22 לעמדה, שהגם שלא חל מעשה בית דין על גבייה המאוחרת להסדר פשרה שאושר, נדרשת הצדקה מיוחדת לדיון משפטי נוסף באותו עניין, תוך בחינה שלא מדובר בעשיית שימוש לרעה בהליכי משפט ותוך התחשבות באינטרס של הנתבע, שלא להיחשף בשנית להתדיינות נוספת באותו עניין מהותי שכבר נדון. מכל מקום, בעמדה מוטעם שבמקרה שלפנינו קיימת הצדקה להתדיינות המשפטית הנוספת וזאת, **"כשמדובר בשאלות משפטיות של פרשנות חוק ובמיוחד כשמדובר במסגרת של הסדר פשרה מבלי שבית המשפט בחן לפני ולפנים את עילת התובענה ומשעולות טענות כבדות משקל שהסדר הפשרה בהליך הקודם מנוגד לפרשנות הנכונה של החוק"** (סעיף 23 לעמדה) ובנסיבות אלה, **"יש היגיון רב בטענה שלא ראוי לחסום את ההתדיינות הנוספת ולקבע את המשך הגבייה המנוגדת לחוק"** (שם). ראו גם: סעיף 27 לעמדה.

¹⁵ ראו בעמוד 12 להחלטת כבוד השופטת (בדימוס) פלפל מיום 14.11.2012 (נספח 9 בתוך נספח 11 לבקשת רשות הערעור בעניין סופרגז), שאישרה בעניין אמישראל שלפנינו את ניהול התובענה כייצוגית: **"הצדדים לא הביאו לידיעת ביהמ"ש בעניין פשרת ברודט את הדרך שהביאה אותם להצעת הפשרה וספק רב לי אם בכל מקרה ביהמ"ש אמור לבחון את כל הדרך, אם מההסכם נחזה שהוא תקין על פניו... ביהמ"ש מברך על פשרות ויוצא מנקודת ההנחה שפשרה שמוגשת לאישור נעשתה על פי כל דין"**. ראו בעניין זה גם בעמוד 4 להחלטה המאשרת בעניין סופרגז שלפנינו: **"...משהובא לידיעת השופטת פלפל כי בעניין ברודט אושר הסכם פשרה שלפיו ניתן לחרוג מן המחירים לפי צו הפיקוח, הבהירה כי הדבר לא הובא לידיעתה בזמן אמת... בזמן אמת לא הועמד בית המשפט על הטענה שהתשלום המוסכם מהווה חריגה מחוק הפיקוח"**.

¹⁶ כך גם, בהינתן שבהסדר הפשרה בהליך הקודם, לא נכתב, שהוספת הפרשי הצמדה מנוגדת לטענות התובע בבקשת האישור, ובהחלטה שאישרה את הסדר הפשרה אין התייחסות כלשהי לסוגיית הוספת הפרשי הצמדה. בהחלטה אף נכתב: **"חברי הקבוצה... זוכים למעשה בתביעתם"** (עמוד 5 להחלטה בה אושר את הסדר הפשרה בהליך הקודם, נספח 9 בתוך נספח 21 לבקשת רשות הערעור בעניין סופרגז).

¹⁷ ראו בתוספת הראשונה לצו: בגין משלוח מכתב התראה בשל אי תשלום חשבון בדואר רגיל – ניתן לגבות 7.83 ש"ח; בגין מכתב התראה בדואר רשום – ניתן לגבות 16.53 ש"ח; ובגין חידוש אספקת גז בשל אי תשלום חשבון – ניתן לגבות 70.42 ש"ח.

¹⁸ יצוין, כי בכוננת משרד האנרגיה והתשתיות לפעול לביטול צו הפיקוח הישן, וזאת לאחר שלאחרונה ביום 6.8.2023 אושרו בוועדת הכלכלה של הכנסת **תקנות הגז הפחמימני המעובה (אמות מידה לשירות) התשפ"ג-2023**, שנועדו להסדיר את תחום הצרכנות במשק הגז, ותקנות אלו יחליפו, בין היתר, הוראות צרכנות שקבועות כיום בצו הפיקוח הישן (למשל, תקנה 13 לתקנות החדשות קובעת את התנאים לניתוק מהספקת גז בשל אי תשלום חשבון). יצוין, כי בסעיף 18 לתקנות החדשות נקבע שהן ייכנסו לתוקף 7 חודשים לאחר פרסומן ברשומות (התקנות טרם פורסמו ברשומות).

החדש. עוד נקבע בצו החדש מנגנון סדור להצמדה שוטפת של המחירים שנקבעו בצו, למדד המחירים לצרכן, אחת לשנה, בהתאם לנוסחה הקבועה בסעיף 4 לצו החדש. מכל מקום, הדברים **אינם נוגעים כלל לתקופה שבה עוסקות בקשות לאישור שלפנינו**, שביחס אליה ההוראות המחייבות היו הוראותיו של צו הפיקוח הישן. החקיקה העדכנית הובאה כאן, **אך למען שלמות התמונה**.¹⁹

ד. הסדרי הפשרה שלפנינו

17. הסדר הפשרה בעניין סופרגו

23. בהסדר הפשרה ובבקשה לאישורו נכתב, שממועד כניסת הצו החדש לתוקף, סופרגו פועלת בהתאם להוראותיו ומתחייבת להמשיך לפעול כך ובכלל זה לגבות דמי התראה בהתאם לתעריפים הקבועים בו (ראו: סעיף 27.1 לבקשה לאישור הסדר הפשרה בעניין סופרגו).²⁰

24. בבקשה לאישור הסדר הפשרה מצוין, שסכום הגבייה העודפת²¹ (משוערך עד יום 30.6.2022) עומד על סך של XXXXX.²²

25. עוד הוסכם בהסדר, שתבוצע **השבה חלקית** של סכום הגבייה העודפת.

ביחס לחברי קבוצה מזוהים נקבע, שהחשבונית שלהם תזוכה **בשיעור של 50%** מסכום הגבייה העודפת שנגבתה מהם באופן פרטני, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית.

הסדר הפשרה מגדיר חברי קבוצה מזוהים, כלקוחות פעילים בסופרגו אשר פועלים תחת מספר צרכן שבוצע ממנו תשלום של דמי התראה בתקופה הרלבנטית ואשר קיימת התאמה בין פרטי הלקוח הרשום היום במערכות סופרגו, לפרטי הלקוח בחשבונית במסגרתה בוצע החיוב בדמי התראה. בהסדר הפשרה נקבע עוד, שייחשבו כחברי קבוצה מזוהים גם לקוחות קיימים שפועלים תחת מספר צרכן לגביו קיימת אינדיקציה לתשלום דמי התראה בין יום 21.5.2008 ליום 31.3.2010²³ (ראו: סעיף 27.2.3 לבקשה לאישור ההסדר).

ביחס לגבייה עודפת, שלא ניתן לשייכה לחברי קבוצה מזוהים, אשר נמנים עליהם לקוחות עבר ולקוחות נוכחיים שלא ניתן לזהותם כחברי קבוצה – יינתן זיכוי חד פעמי **לכלל לקוחות סופרגו** (שלא נמנים על חברי הקבוצה המזוהים), **בשיעור של 45%** מהגבייה העודפת שנגבתה מחברי קבוצה לא מזוהים. סכום זה יועבר באופן אחיד ושוויוני לכלל הלקוחות הנוכחיים שאינם חברי קבוצה מזוהים (45% מסכום הגבייה העודפת שנגבתה מחברי קבוצה לא מזוהים/מספר הלקוחות הנוכחיים שאינם חברי קבוצה מזוהים).²⁴ עוד הוסכם, שסכום הפיצוי הפרטני של חברי הקבוצה המזוהים לא יפחת מהסכום האחיד שיקבלו יתר לקוחות סופרגו (וככל שסכום הפיצוי של חבר קבוצה מזוהה יועלה בשל הסכמה זו מעבר ל-50% מהסכום שנגבה ממנו,

¹⁹ יצוין, שהצו החדש **מחזק את התובנה**, שעדכון מחיר מפורק ו/או הצמדתו צריכים להיעשות **על ידי מחוקק המשנה בלבד**, כפי שנעשה בצו החדש, תוך התייחסות לרכיבים שונים של התשלומים המפוקחים ולמדד והמשקל הרלוונטיים לכל רכיב. עוסק מפורק **אינו רשאי להחליט על דעת עצמו** להוסיף הפרשי הצמדה ו/או להחליט מהם כללי ההצמדה שיחולו עליו, וזאת מבלי שהדברים נקבעו והוסדרו על ידי מחוקק המשנה בהליך מנהלי סדור ומקצועי.

²⁰ הוראות נוספות הנוגעות להסדרה העתידית יפורטו להלן, במסגרת הצגת עמדת היועצת המשפטית לממשלה ביחס אליהן.
²¹ הביטוי "הגבייה העודפת", כאן ולהלן, מכוון לסכומים שנגבו על ידי חברות הגז, העולים על הסכומים שהותרו בגבייה בצו הפיקוח הישן.

²² ראו: סעיף 27.2.2 לבקשה לאישור ההסדר. אופן חישובו של סכום זה אומת על ידי רואה חשבון חיצוני (רואה חשבון אהוד רצאבי) שמונה על ידי המגשר (חוות דעתו צורפה כנספח ז' להסדר הפשרה (נספח חסוי)), אמנם, בלי לבדוק את נכונות הנתונים המאוחסנים במערכות סופרגו, אלא רק את "אופן סיכומם, פילוחם וחישובם" (סעיף 4 לחוות הדעת). הנתונים שהציגה סופרגו למומחה אומתו בתצהיר של סמנכ"ל הכספים של סופרגו, נספח ו' להסדר הפשרה. יצוין, שסכום הגבייה (המשוערך) מהלקוחות המזוהים עומד על סכום של xxx (סעיף 27.2.3 לבקשה לאישור ההסדר).

²³ גם אם לא ניתן לערוך השוואה בין פרטי הלקוחות הקיימים לפרטי הלקוחות מהם בוצע החיוב. היכולת לערוך השוואה כאמור קיימת רק ביחס ללקוחות שמהם נגבו דמי התראה מחודש מרס 2010 ואילך.

²⁴ סעיף 27.2.3, סעיף ד', לבקשה לאישור ההסדר; סעיפים 5.2.2 ו-5.2.3 להסדר הפשרה.

תוספת פיצוי זו תיגרע מסכום הפיצוי שיינתן ללקוחות סופרגז, שאינם חברי קבוצה מזוהים).²⁵
 הצדדים טוענים ביחס למקדם הפשרה שנקבע, כי הדבר הולם את הסיכויים והסיכונים שבתיק ומסתמכים על חוות דעתו של המגשר (כבוד השופט (בדימוס) ענבר).²⁶

26. ביחס להסכמה על העברת קרוב למחצית הפיצוי (המשויכת לחברי קבוצה לא מזוהים) ללקוחות הנוכחיים של סופרגז, הצדדים טוענים, שספק אם אפשרי בהשקעת אמצעים סבירים לאתר את חברי הקבוצה הלא מזוהים וכן טוענים, שלא מוצדק להשקיע משאבים בניסיון לבצע השבה פרטנית ליתר הלקוחות, שכן עלות המשאבים הכרוכים באיתור חברי קבוצה אלה עשויה לעלות על סכום הזיכוי לו יהיו זכאים (סעיף 27.2.3 לבקשה לאישור ההסדר). עוד טוענים הצדדים בהקשר זה: **"חלק נכבד מחברי קבוצה זו (הלקוחות הלא מזוהים – הח"מ) כבר אינם לקוחות של סופרגז ומספר הצרכן שלהם אינו קיים עוד במערכת"** (שם, עמוד 7). עוד ראו: סעיף 38 לבקשה לאישור ההסדר; סעיף 54 לחוות דעת המגשר הסבור שבנסיבות שצוינו, **"הקמת מנגנוני זיהוי ואיתור... הנה בלתי מידתית"**.

2ד. הסדר הפשרה בעניין אמישראל

27. הסדר הפשרה בעניין אמישראל דומה להסדר בעניין סופרגז אך אינו זהה אליו. גם בהסדר פשרה זה ניתנה התחייבות לגביית דמי התראה ודמי חיבור מחדש בהתאם להוראות הצו החדש. לגבי ההשבה בגין הגבייה העודפת, בהסדר פשרה זה הוסכם, שאמישראל תשלם באופן כולל, **47.5% מסכום הגבייה העודפת**.

בבקשה לאישור הסדר הפשרה נכתב, שהסכום הכולל של הגבייה העודפת (כולל שערך) עומד, על פי בדיקתה המשוערת של אמישראל, על סך של 14.5 מיליון ש"ח והוסכם שתיערך עבודת תיקוף נתונים על ידי רואה חשבון שלום פרץ שהומלץ על ידי המגשר, והסכום שיקבע המומחה יהיה הסכום הכולל המחייב.²⁷

28. ביחס ללקוחות קיימים הנמנים על חברי הקבוצה, הוסכם שהם יקבלו **50% מסכום הגבייה העודפת** שנגבתה מהם (ראו סעיף 18 לבקשה לאישור ההסדר), אולם, **"בשום מקרה סכום ההחזר הכולל ללקוחות הקיימים לא יעלה בפועל על סכום הפשרה"** (שם, סעיף 21). כלומר, אם סך ההשבה הכולל של השבת 50% מסכום הגבייה העודפת ללקוחות קיימים חברי הקבוצה, יעלה על 47.5% מהסכום הכולל של הגבייה העודפת מכלל חברי הקבוצה, הרי שסכום ההשבה הפרטני יקטן ויועמד על פחות מ-50% השבה לכל חבר קבוצה (בשונה מהסדר הפשרה בעניין סופרגז שלפיו חברי קבוצה מזוהים שהינם לקוחות קיימים, בכל מקרה יקבלו לכל הפחות 50% מהסכומים העודפים שנגבו מהם).

עוד נקבע, שעקרונית, ההשבה ללקוחות הקיימים הנמנים על חברי הקבוצה (בשיעור של 50% לכל חבר קבוצה מהסכום העודף שנגבה ממנו) תתבצע, **"עד לסכום של מחצית סכום הפשרה"**²⁸ (סעיף 16 לבקשה לאישור ההסדר), אולם במידה וסכום ההחזר הכולל ללקוחות קיימים שהם חברי הקבוצה יעלה על מחצית סכום הפשרה הכולל, לקוחות אלה יקבלו את מלוא סכום הפשרה האישי (שכאמור, מוגדר בסעיף 18 לבקשה לאישור ההסדר, כשיעור של 50% מהסכום הפרטני העודף שנגבה מכל חבר קבוצה שכזה), אף למעלה ממחצית סכום הפשרה הכולל, ובלבד שהסכום הכולל של השבה ללקוחות אלה לא יעבור את סכום הפשרה הכולל (שם, סעיף 22).

29. ביחס לחברי הקבוצה, שכיום אינם לקוחות של אמישראל, הוסכם, שאם תישאר יתרה בין סכום הפשרה

²⁵ ראו: סעיף 5.2.1.3 להסדר הפשרה.

²⁶ ראו: סעיפים 36-37, 41, לבקשה לאישור ההסדר.

²⁷ ראו: סעיפים 11-12 לבקשה לאישור ההסדר.

²⁸ כאמור, סכום הפשרה הכולל הוא 47.5% מהסכום הכולל של הגבייה העודפת.

הכולל (כאמור, 47.5% מסכום הגבייה העודפת הכולל), לבין סכום ההחזר הכולל בפועל ללקוחות קיימים חברי הקבוצה (שיקבלו כל אחד, כאמור, 50% מסכום הגבייה העודפת הפרטני שנגבה ממנו), יתרה זו תחולק באופן שוויוני בין הלקוחות הנוכחיים של אמישראל, באמצעות מתן הנחה חד פעמית ללקוחותיה (שאינם חברי קבוצה מזוהים).²⁹

ודוק: בניגוד להסדר הפשרה בעניין סופרגו, שבעניינו נטען על ידי הצדדים לאותו הסדר, שמקצת מחברי הקבוצה הלא מזוהים הם לקוחות נוכחיים של החברה (ראו סעיף 27.2.3 לבקשה לאישור הסדר הפשרה בעניין סופרגו), מהבקשה לאישור הסדר הפשרה בעניין אמישראל עולה, שכל חברי הקבוצה שהינם לקוחות נוכחיים של החברה ניתנים לזיהוי ויקבלו השבה פרטנית מדויקת, ורק לקוחות העבר חברי הקבוצה אינם מזוהים, **וסכומי הגבייה העודפת המשויכים לתת קבוצה זו (של לקוחות העבר) ישולמו ללקוחות הנוכחיים של החברה**. זאת, למרות שכפי הנראה, **כלל הלקוחות הנוכחיים של אמישראל** (שאינם חברי קבוצה מזוהים) שיקבלו את ההנחה האמורה, **אינם חברי הקבוצה בעניינה** ולא נגבו מהם כספים עודפים על ידי אמישראל.

30. הצדדים טוענים, שמקדם הפשרה (ביחס לסכומי ההשבה שנקבעו) הוא ראוי, בהתחשב בשקלול הסיכונים והסיכויים של הצדדים. ראו: סעיפים 32-36 לבקשה לאישור הסדר הפשרה. גם הצדדים בהסדר פשרה זה מבקשים לתת משקל בעניין זה להמלצת המגשר (שם, סעיפים 38-43). בנוגע להיעדר השבה פרטנית ללקוחות העבר, הצדדים טוענים, שהיות שלפי הצהרת אמישראל, חציון סכומי ההחזר האישיים ללקוחות עבר נמוך מסך של 50 ש"ח ללקוח, אין הצדקה להשקעת ניסיונות איתור של לקוחות אלה (סעיף 27 לבקשה לאישור ההסדר).³⁰

עמדת היועצת המשפטית לממשלה

31. היועצת המשפטית לממשלה סבורה, **שקיימים קשיים מהותיים** בכמה מהוראות ההסדרים. היועצת המשפטית לממשלה אף **מתנגדת** לחלק מרכיבי ההסדרים. על כן, לגישתה, **יש להתנות את אישור ההסדרים בתיקונם**, בהתאם להערות שיפורטו להלן.

ה. בחינת סיכויי וסיכונים ההליכים כמצע לבחינת הסדרי הפשרה

32. תחילה, כמצע הכרחי לבחינת הסדרי הפשרה, חשוב לעמוד על סיכויי התובענות הייצוגיות שלפנינו להתקבל. סעיף 19(א) לחוק קובע: **"בית המשפט לא יאשר הסדר פשרה אלא אם כן מצא כי ההסדר ראוי, הוגן וסביר בהתחשב בעניינם של חברי הקבוצה"**. עוד נקבע בסעיף 19(ג)(2)(א) לחוק, שבהחלטתו בבקשה לאישור הסדר פשרה, יתייחס בית המשפט, בין היתר, ל-**"פער בין הסעד המוצע בהסדר הפשרה, לבין הסעד שחברי הקבוצה היו עשויים לקבלו אילו היה בית המשפט מכריע בתובענה הייצוגית לטובת הקבוצה וכן יתייחס בין המשפט ל-"סיכונים וסיכויים שבהמשך ניהול התובענה הייצוגית, אל מול יתרונותיו וחסרונותיו של הסדר הפשרה"** (שם, סעיף קטן (ה)).

לאורן של הוראות אלה, עמד בית המשפט הנכבד על החשיבות והמשקל הנוגעים לשאלת סיכויי וסיכונים ההליך, במסגרת בחינת הסדרי פשרה. ראו, למשל, בעניין **עיריית עכו**:³¹

²⁹ ראו: סעיפים 28-29 לבקשה לאישור ההסדר.

³⁰ ראו בעניין זה גם במכתב המגשר שצורף כנספח להסדר הפשרה בעניין אמישראל שם הביע המגשר את עמדתו, שבניסיונות העניין, הקמת מנגנוני זיהוי ואיתור ללקוחות עבר, הינה בלתי מידתית.

³¹ בר"ם 2744/19 **עיריית עכו נ' בריל תעשיות נעליים בע"מ** (נבו 10.3.2021), בסעיף 16. עוד ראו: ע"א 1582/20 **חלפון נ' שמן משאבי נפט וגז בע"מ** (נבו 29.12.2021), סעיף 69; רע"א 2298/19 **פינצ'בסקי נ' הנסיך מפעל לייצור טחינה בע"מ** (נבו 4.8.2021), סעיף 26; ע"א 7122/19 **היועץ המשפטי לממשלה נ' ממון** (נבו 11.4.2022), סעיף 15.

"בבואו לבחון בקשה לאישור הסדר פשרה בהליך ייצוגי, שומה על בית המשפט לתת דעתו לסיכויים ולסיכונים הגלומים בהמשך ניהול ההליך כפי שהוא מעריך אותם- ובאספקלריה זו לבחון אם ההסדר המוצע הוא "ראוי הוגן וסביר"..."

33. בעניין שלפנינו, נראה, שסיכויי התובענות הייצוגיות להתקבל טובים, לו היו מוכרעות לגופן. הניתוח המשפטי פורט בהרחבה בעמדת היועץ המשפטי לממשלה (דאז) שהוגשה לגופם של ההליכים שבכותרת (ותמציתה הובאה גם לעיל). מובן, שבמסגרת בחינת סיכויי ההליך נודע משקל לעמדתה של היועצת המשפטית לממשלה, כפי שהטעים בית משפט נכבד זה בעניין שולץ: ³² "סעיף 18(ג) לחוק מורה כי כל בקשה לאישור הסדר פשרה שלא נדחתה על הסף תועבר לעיונו של היועץ המשפטי לממשלה. על רקע בעיית הנציג האינהרנטית להליכי פשרה, היועמ"ש הוא גורם אובייקטיבי שנמצא מתאים להשמיע את קולם הנאלם של חברי הקבוצה; ולא פחות חשוב, היועמ"ש אמון על ייצוגו של האינטרס הציבורי בהליכים ועל הגנה על מוסד התובענה הייצוגית. במהלך השנים מאז חקיקתו של חוק תובענות ייצוגיות צבר היועמ"ש ניסיון ומומחיות בבחינת פשרות ייצוגיות ולעמדתו בנדון נודעת משנה חשיבות..."

כן ראו בעניין ממון: ³³ "מוקנה ליועמ"ש תפקיד משמעותי. היועמ"ש נתפס כגורם שביכולתו לתרום תרומה ניכרת לאישור הסדר הפשרה ותמיכתו או התנגדותו להסדר מגלמת משנה חשיבות משום שהיא מגלמת את עמדתו של גורם אובייקטיבי הנעדר עניין אישי בהליך... עמדת היועמ"ש מבטאת חוות דעת של גורם מקצועי שפיתח לאורך השנים מומחיות בתחום... ברשות היועמ"ש כלים רוחביים לבחינת סבירות הסדרי הפשרה..."

34. יתר על כן, בענייננו, זו הייתה גם עמדתם הלכאורית של שופטי ההרכב (במסגרת הדיון בעל פה בהליכים הערעוריים שבכותרת). ראו בפרוטוקול הדיון מיום 20.1.2020, ביחס לשאלה האם הסדר הפשרה משנת 2007 בהליך הקודם בעניין סופרגז, מקים מניעה דיונית כלשהי, כלפי התובענות הייצוגיות שלפנינו: "איני רואה למה הסדר הפשרה יכול לעזור לך... אי אפשר בהסדר פשרה לפעול בניגוד לחוק... לא יכול להיות שההסדר יכשיר את העניין הזה..." (כבוד השופט גרוסקופף, עמוד 4).

"לא יכול להיות שמנגנון הסדרי פשרה ישמש דרך להתגבר על הוראות המחוקק... הסדרה עתידית לא מתקנת חוק" (כבוד השופט גרוסקופף, עמודים 5-6).

וכך גם ביחס לשאלת התוקף המחייב של צו הפיקוח הישן:

"אי אכיפה על ידי הרגולטור לא יוצרת משהו לבטל" (כבוד השופט גרוסקופף, עמוד 7).

"לא ראינו פה סיטואציה של אקט ביטול חקיקה" (כבוד השופט פוגלמן, שם).

"כאשר רגולטור רוצה לתקן את החוק יש דרך והחקיקה לא תוקן" (כבוד השופט גרוסקופף, עמוד

8).³⁴

אכן, מדובר בעמדה לכאורית ולא בפסק דין. אולם יש לדברים משקל מסוים, ביחס לבחינת סיכויי התביעות בהקשר של בחינת הסדרי הפשרה שלפנינו.

35. אם כן, נראה שבחינת הסדרי הפשרה צריכה לצאת מנקודת הנחה, שסיכויי התביעות להתקבל – טובים.

36. מאידך גיסא, קיימים גם סיכונים לפני הקבוצות המיוצגות שההליכים הוגשו בשמן, ובבחינת הסדרי

³² ע"א 2398/22 שולץ נ' הוט (נבו 30.11.2022), בסעיף 8 לפסק דינה של כבוד השופטת ברון.

³³ ע"א 7122/19 היועץ המשפטי לממשלה נ' ממון (נבו 11.4.2022), סעיף 17 (להלן: "עניין ממון"). עוד ראו והשוו לעניין רע"א 9617/16 בנק דיסקונט לישראל בע"מ נ' לפינר (נבו 28.10.2018), בסעיף 23, שם ניתן משקל לעמדתו המשפטית של המאסדר בהחלטה על אישור תובענה כייצוגית.

³⁴ אמנם, יצוין, שביחס לסוגייה השלישית שנדונה בהליכים שבכותרת, של הוספת הפרשי הצמדה לתשלומים הקבועים בצו הפיקוח הישן בדרך פרשנית, ההרכב לא הביע עמדה. ראו בדברי כבוד השופט פוגלמן, עמוד 8 לפרוטוקול הדיון, שורות 35-37. כן ראו בעמוד 9, שורות 19-20 בדברי כבוד השופט גרוסקופף, שביחס המשפט הציע לחברות הגז לחזור בהן מטענותיהן בסוגיית תוקף הצו ובסוגיית הסדר הפשרה הקודם, ולהותיר להכרעת בית המשפט רק את סוגיית הוספת הפרשי הצמדה בדרך פרשנית.

הפשרה, לא ניתן להתעלם מסיכונים אלה. סיכונים אלה נובעים הן מהשלב הדיוני שבו נמצאים ההליכים (בעניין סופרגז ניהול התובענה רק אושר כייצוגית והיא טרם נדונה לגופה, ובסוגיית השערוך בית משפט קמא טרם הביע עמדה נחרצת (ראו בסעיף 16 להחלטה המאשרת); ובעניין אמישראלגז התובענה נוהלה עד תומה ונדחתה), והן לגופם של דברים, מדובר בסוגיות משפטיות מורכבות.³⁵

37. עוד ראוי להזכיר בהקשר זה את הערותיו של המגשר (כבוד השופט בדימוס ענבר), במסגרת חוות דעתו המפורטת שלפנינו.³⁶ בסוגיית תוקף צו הפיקוח כתב כבוד המגשר: **"סיכויי ההתערבות בהכרעתו של בית המשפט המחוזי בענייננו (ההחלטה המאשרת את ניהול התובענה כייצוגית בעניין סופרגז – הח"מ) אינם גבוהים. צו הפיקוח... מעולם לא בוטל... קשה לזהות מקור בדין התומך במסקנה כי הוא נזנח³⁷ ונעדר תוקף מחייב..."** (סעיף 9 לחוות הדעת). ביחס לשאלה האם הסדר הפשרה הקודם חוסם את ניהול התובענות שלפנינו כייצוגיות, כתב כבוד המגשר: **"בענייננו מתייחסת בקשת האישור לתקופת גבייה שונה מן התקופה שאליה התייחסה פשרת סופרגז ובנוסף לכך הפלוגתאות העיקריות הן משפטיות טהורות. לפיכך מוקשית הטענה, שפשרה זו סותמת את הגולל על בירור התביעה הייצוגית שהגישה שורצמן"** (שם, סעיף 15). ההדגשה הוספה – הח"מ). לצד זאת, מציין כבוד המגשר, שאין בכך כדי למצות את הדיון היות שהסוגייה העקרונית שבנדון טרם הוכרעה בפסיקת בית המשפט העליון. עוד מתייחס כבוד המגשר לשיקול של הוגנות ההליך הייצוגי בשים לב לאישור הסדר הפשרה הקודם, וקובע שמצד אחד, מסקנתו של בית המשפט המחוזי (שאשר את התובענה כייצוגית בעניין סופרגז, חרף הסדר הפשרה הקודם) בעניין הגינות ההליך הייצוגי בענייננו היא **"אפשרית ונתמכת בעמדת היועמ"ש"**, אך מצד שני, **"גם אפשר שלא תיוותר על כנה"** (שם, סעיף 27). בסיכומם של הסיכונים והסיכויים בסוגיה זו מביע כבוד המגשר את עמדתו כי: **"קיים סיכון ריאלי לכך שקביעתו של בית המשפט המחוזי בהחלטת האישור... תוותר על כנה. עם זאת, קיים סיכון מסוים כי תשונה ולו בחלקה מסיבה זו או אחרת..."** (שם, סעיף 33). כבוד המגשר נדרש גם לסוגיית שיערוך דמי ההתראה בדרך פרשנית, ומתייחס לעמדת היועץ המשפטי לממשלה (דאז) לפיה, ככלל, לא ניתן לשערך מחירים מפוקחים מבלי שהדברים נקבעו בצו הפיקוח, וזאת לאור תכלית הפיקוח על המחירים: **"טיעוני היועמ"ש הנם בכל הכבוד, כבדי משקל"** (שם, סעיף 38).³⁸ אמנם, כבוד המגשר ציין עוד בהקשר זה: **"להשקפתי ניתן להציב מולם נימוקים נגדיים – אף הם כבדי משקל – התומכים במסקנה הפוכה"** (שם).³⁹ כבוד המגשר מדגיש, שאינו מכריע בסוגיה ומטרתו להאיר את גווניה ומידת מורכבותה. בשורה התחתונה, לאחר פירוט אותם נימוקים נגדיים, כבוד המגשר מביע את עמדתו: **"אין לדעת בבטחה מה תהיה הכרעתו הסופית של בית המשפט בשאלה נכבדה זו, מן הטעם שקיימות לגביה פנים לכאן ולכאן"** (שם, סעיף 50), וכן נותן משקל לאפשרות (שעולה גם מפרוטוקול הדיון בהליכים שבכותרת), שאם ההליכים יידונו לגופם, בית המשפט העליון עשוי להחזיר את הדיון בסוגיה זו להכרעת בתי המשפט המחוזיים (שם, סעיף 51).

38. אם כן, נקודת המוצא לבחינת הסדרי הפשרה היא, שמדובר בתובענות ייצוגיות בעלות סיכויים טובים להתקבל, ולצד זאת, לקבוצות המיוצגות עומדים גם סיכונים בבירור ההליכים לגופם.

³⁵ כאמור לעיל, בסוגיית השערוך, שופטי ההרכב לא הביעו כל עמדה, ואף ציינו, שאם ההליך יוכרע לגופו, יהיה צורך להחזיר סוגיה זו להכרעת בתי המשפט המחוזיים תחילה – ראו עמוד 8 לפרוטוקול הדיון מיום 20.1.2020, שורות 35-37 בדברי כבוד השופט פוגלמן.

³⁶ יצוין שחוות דעתו המפורטת של המגשר התייחסה לעניין סופרגז ולצד זאת צורף מכתב קצר נוסף של המגשר המציין שהדברים יפים בעיקרם גם לעניין אמישראלגז ואף ביחס להסדר פשרה זה ציין המגשר, שלדעתו הסדר הפשרה המוצע הוא סביר והוגן. ראו במכתב המגשר מיום 30.1.2023 שצורף כנספח להסדר הפשרה בעניין אמישראלגז.

³⁷ יוזכר, כי בעמדת היועץ המשפטי לממשלה (דאז) שהוגשה בהליכים שבכותרת הובהר באופן מפורט, שהצו כלל לא נזנח ובאופן מכוון הושאר בתוקפו המחייב. ראו: סעיפים 58-72 לעמדה.

³⁸ ראו גם במכתב המגשר בעניין אמישראלגז, בסעיף 4.

³⁹ מובן שאין זה המקום במסגרת עמדה הנדרשת להסדרי פשרה, להידרש במפורט לנימוקים הנגדיים שהעלה כבוד המגשר ביחס לסוגיית השערוך לגופה. נסתפק בעניין זה בהבהרה, שהיועצת המשפטית לממשלה עומדת על עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה (דאז) כפי שהוגשה לבית המשפט הנכבד, על בסיס הנימוקים שפורטו בעמדה.

39. למען הסר ספק יובהר, שנתנית המשקל המסוים לעמדתו והערותיו של כבוד המגשר אין משמעותה תחליף לבחינה קפדנית של הסדרי הפשרה על ידי בית המשפט הנכבד בהתאם למצוות המחוקק. כפי שהוטעם בעניין ממון, סעיף 16: "אין בגיבוש הסדר הפשרה בעזרת מגשר, כדי למצות את בחינתו העצמאית והבלתי תלויה של בית המשפט כמתחייב מחוק תובענות ייצוגיות... גם במסגרת הליכי גישור הצדדים עלולים להגיע להסכמות על חשבון חברי הקבוצה... החשש הוא שההסכמות שיגובשו על ידם לא יתחשבו במידה הראויה באינטרס הקבוצה המיוצגת... כדי להימנע מתוצאה שבה האינטרס של הקבוצה המיוצגת נדחק לאחור, שומה על בית המשפט להקפיד בבחינת הסדרי פשרה גם כאשר אלה גובשו בהליך גישור והעובדה שההסדר... גובש בעזרת מגשר לא די בה כשלעצמה, כדי להוביל לאישורו".⁴⁰
40. על כן, בהתאם להלכה הפסוקה בעניין, מבלי לגרוע מעבודתו היסודית של המגשר בענייניו שיש לברך עליה, והגם שכבוד המגשר הביע את עמדתו כי ההסדרים בענייניו הם סבירים והוגנים,⁴¹ תידרש להלן היועצת המשפטית לממשלה לבחינת ההסדרים לגופם, בהתאם לסמכותה.

ו. מקדמי הפשרה המוצעים על ידי הצדדים

41. כפי שפורט לעיל, בהסדרים שלפנינו מוצעת השבה חלקית של הכספים שנגבו שלא כדין (לפי טענת התובעים המייצגים), במקדמי פשרה שנעים בין 45 ל-50 אחוזים מסכומי הגבייה העודפת, בהתאם לתנאים הנקובים בהסדרים.
42. לאור האמור לעיל, בנוגע לסיכויים הטובים לקבלת התביעות שבנדון, אישור מקדמי הפשרה המוצעים אינו מובן מאליו. עם זאת, לאחר בחינת מכלול נסיבות העניין, ובשים לב גם לסיכונים שעומדים לפני הקבוצות המיוצגות (כמפורט לעיל), היועצת המשפטית לממשלה אינה מתנגדת למקדמי הפשרה שהוצעו ותותיר סוגיה זו לשיקול דעת בית המשפט הנכבד, שטענות הצדדים כולם נפרשו לפניו בהליך אדוואסרי כמעט מלא. סימני השאלה בעניין יקבלו ביטוי בעמדה שתפורט להלן ביחס למתווה הראוי באשר למחצית סכום הפשרה המשוכנת לחברי הקבוצה, שנטען, שאיתורם הפרטני אינו מעשי. ראו להלן.
43. עם זאת, היועצת המשפטית לממשלה תבקש לפרט 2 הערות עקרוניות בסוגיית מקדמי הפשרה:
- א. בסעיפים 34-37 לבקשה לאישור הסדר הפשרה בעניין אמישראל, הביעו הצדדים את עמדתם שמקדם הפשרה שנקבע בהסדר הפשרה זה הוא "ראוי הוגן וסביר", "בשים לב הן לסיכונים ולסיכויים שבהמשך ניהול ההליכים המשפטיים, הן במשך הזמן שצפויים להימשך ההליכים המשפטיים...". עוד טוענים הצדדים להסדר פשרה זה: "אמנם הפסקת הגבייה היא תולדה של הצו החדש, אולם יש להניח כי הצו החדש הותקן גם בעקבות הגשת תביעת המערער וניהולה ולכן ניתן לטעון כי יש לייחס למערער תרומה למניעת גבייה עתידית... יש לראות בשווי ההטבה של ההסדרה העתידית שוות ערך ל-75% מסכום ההשבה בפועל לחברי הקבוצה, כך שערך ההסכמה עבור חברי הקבוצה גבוה בהרבה מסכום הפשרה".
- היועצת המשפטית לממשלה מתנגדת לטענה זו.
- היות שהדברים חוזרים לאחרונה לא פעם מפיחים של צדדים להסדרי פשרה בתובענות ייצוגיות, יש חשיבות בהטעמת הדברים מנקודת המבט המשפטית העקרונית.

⁴⁰ עוד ראו: ע"א 7771/21 מיטב דש גל ופנסיה בע"מ נ' גרינברג (נבו 7.3.2023) סעיף 10, שם הודגש, שהדברים יפים גם כאשר הסדר הפשרה גובש במסגרת הליך ערעור, כבעניינינו (ההדגשה הוספה – הח"מ): "בעיית הנציג" האניהורנטית להליך הייצוגי ובפרט להסדר פשרה בהליך ייצוגי מטבע הדברים אינה נעצרת בשעריה של ערכאת הערעור. ככלל, גם בשלב זה עדיין קיים חשש מפני פגיעה בטובתם של חברי הקבוצה... ברי כי אין בכך (שהסדר הפשרה גובש בעזרת מגשר – הח"מ) משום תחליף לבחינה עצמאית ובלתי תלויה של בית המשפט את ההסדר כמתחייב בחוק תובענות ייצוגיות". כמו כן ראו: ת"צ (מחוזי ת"א) 48536-12-17 חורב נ' פועלים אי.בי.אי. ניהול וחיתום בע"מ (נבו 19.5.2021).

⁴¹ ראו בסעיף 52 לחוות דעת המגשר בעניין סופרגז ובסעיף 5 למכתב המגשר בעניין אמישראל.

סבירותו ודיותו של שיעור הפיצויים שניתן לחברי קבוצה בהסדר פשרה בתובענה ייצוגית **נדרשים להיבחן לגופם**. אין בכך, שהנתבעת מתחייבת מכאן ולהבא לקיים את הוראות הדין המחייבות כדי להצדיק שיעור פיצויים נמוך יותר בגין הגבייה שלא כדין בעבר, וודאי **אין בקיום הדין מכאן ולהבא המחויב ממילא, כדי להיחשב כפיצוי לקבוצה בגין הגבייה בעבר שלא כדין**.

ראו בעניין זה בפסיקתו של בית משפט זה בעניין **פיינטוך**,⁴² שלמשל, לצורך חישוב שכר טרחה וגמול, אין להחשיב התחייבות לקיום הדין מכאן ולהבא כחלק מהפיצוי שניתן לקבוצה:

"יש מקום לשקול את התועלת עבור הקבוצה הגלומה בהסדרה עתידית רק כאשר מדובר בהסדרה המוסיפה על החובות הקבועות בדין; ואולם במקרה הנוכחי ההסדרה העתידית מתמצה בעמידתה... בחובות שממילא מוטלות עליה לפי החוק... אמנם טוענים המערערים כי מקדונלד'ס קבעה נהלים חדשים... אך נהלים אלה עניינם באופן האכיפה של החובות שבחוק ואין בהם תרומה נוספת מעבר לכך".

בענייננו, **ככל** שבית המשפט הנכבד יסבור, שמקדמי הפשרה המוצעים אינם מביאים לתוצאה הוגנת עבור הקבוצה, אין לאשר את ההסדרים רק מחמת ההתחייבות לקיום הדין מעתה ואילך. מובן שאין בדברים כדי לגרוע מתכלית התובענה הייצוגית להביא, בין היתר, ל-"אכיפת הדין" (ראו בסעיף 21(2) לחוק). עם זאת, ככלל, אכיפת הדין העתידית, לא פוטרת משיפוי ראוי של הקבוצה בגין הגבייה שלא כדין בעבר.

למען שלמות התמונה יובהר עוד, שהצו החדש הותקן כפרי יוצא מהליך מנהלי סדור, לאחר דיון מקצועי מעמיק בוועדת המחירים בהתאם להוראות חוק פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים תשנ"ו-1996, לאחר שנמצא כי אחת מעילות הפיקוח שבסעיף 6 לחוק זה מתקיימת, לאחר קיום הליך שימוע ציבורי סדור בעניין, ולאחר קבלת החלטת שרי האוצר והאנרגיה בהתאם לסמכותם בדין.⁴³

כמו כן, יובהר, שהצו החדש הביא **להעלאת** הסכומים המותרים בגבייה, כמפורט לעיל.

מכל מקום, **היועצת המשפטית לממשלה, תותיר את שאלת סבירות והוגנות מקדמי הפשרה שהוצעו, לשיקול דעת בית המשפט הנכבד**, ובלבד שאלה ייבחנו כשלעצמם, ובנפרד מסוגיית ההסדרה העתידית.

ב. הערה נוספת נוגעת לקושי בקביעת מקדמי פשרה שונים (במידה מסוימת, כדלהלן) בשני הסדרי הפשרה שלפנינו. כפי שפורט לעיל, ההליכים שלפנינו עוסקים **בשאלות משפטיות זהות**. אף אין שונות עובדתית מהותית בין התיקים, ואין מחלוקת בין הצדדים, שנגבו על ידי שתי חברות הגז, סכומים הגבוהים מאלה הקבועים בצו הפיקוח הישן. לא לחינם, שני ההליכים הערעוריים שבכותרת נידונו במאוחד לפני בית המשפט הנכבד, בהתאם לבקשת הצדדים עצמם. לאור זאת, בחינת הסיכויים והסיכונים של התביעות היא למעשה זהה בשני ההליכים.⁴⁴ על כן, **קיים קושי בקביעת מקדמי פשרה שונים בשני התיקים** באופן כזה, שלקוחות אמישראגז יקבלו השבה בשיעורים נמוכים יותר, רק בשל היותם לקוחות של חברה אחרת, ובלי שקיימת כל אבחנה מבחינה משפטית או עובדתית בין שתי הקבוצות המיוצגות בהליכים שלפנינו. **אף בית המשפט הנכבד עמד על הדברים בדיון "בתר הערעור"**, מיום 20.11.2022.⁴⁵

אמנם, מקדמי הפשרה שנקבעו בשני ההסדרים דומים, אך אינם זהים. בהסדר הפשרה בעניין סופרגז הוסכם, שחברי קבוצה מזוהים **יקבלו בכל מקרה השבה של לפחות 50% מהכספים שנגבו מהם (לפי הטענה) שלא**

⁴² ע"א 7593/21 פיינטוך נ' אלוניאל בע"מ (נבו 9.6.2022), סעיף 8.

⁴³ עוד יצוין, שקביעת מנגנון הצמדה אוטומטי בצו החדש (חלף התקנת צו חדש בכל עת שנדרשת העלאת המחירים המפוקחים) נעשתה, בהתאם למגמה של וועדת המחירים בשנים האחרונות – לקבוע בצווי פיקוח מנגנון עדכון מחירים בהתאם לסל עלויות קבוע מראש, אשר לכל רכיב מחיר בו יש הצמדה לסל הרלוונטי, במשקל המתאים לו ובהתאם להמלצת הוועדה.

⁴⁴ אם בכלל, ניתן היה אולי לטעון שסיכויי הקבוצה בעניין **אמישראל טובים יותר**, מהטעם, שהסדר הפשרה הקודם (משנת 2007) בעניין סופרגז, בוודאי לא מקים מעשה בית דין על לקוחות אמישראל התובעים אותה בבקשת האישור שלפנינו. מכל מקום, אף בעניין סופרגז הטענה של הנתבעת למעשה בית דין מכח הסדר הפשרה הקודם אינה טענה חזקה, כמפורט לעיל בהרחבה. בכל אופן, **בוודאי לא נמצאה בנסיבות העניין הצדקה עניינית לקבוע מקדם פשרה נמוך יותר, דווקא ביחס ללקוחות אמישראל**.

⁴⁵ ראו בדברי כבוד השופט גרוסקופף בעמודים 2-3 לפרוטוקול הדיון: "למה שזה יגזור אחוזים שונים?... אם רוצים להיות הוגנים, למה זה משנה?...".

כדין (ובין לקוחות סופרגז שלא מזוהים כחברי הקבוצה, יחולקו 45% מסכומי הגבייה העודפת המשויכת לחברי קבוצה לא מזוהים).

לעומת זאת, בהסדר הפשרה בעניין אמישראלגז הוסכם, שסכום הפיצוי הכולל יעמוד על 47.5% מסכום הגבייה העודפת. אמנם הוסכם גם, שחברי הקבוצה המזוהים יקבלו 50% מהסכום הפרטני שנגבה מהם שלא כדין, אולם הדבר הותנה בכך, שסכום ההשבה הכולל לא יחרוג מסך של 47.5% מסכום הגבייה העודפת, כאמור.

לאור האמור, ייתכן בהחלט, שבהסדר הפשרה זה, חברי הקבוצה המזוהים יקבלו השבה בשיעור נמוך יותר, משיעור ההשבה שיזכו לקבל חברי הקבוצה המזוהים שהם לקוחות סופרגז. הדברים נכונים ביתר שאת, לנוכח האמור להלן בעמדה זו, שבהתאם להוראות החוק, יש להעביר את יתרת סכומי ההשבה המשוויכים לחברי קבוצה שלא ניתן לאתרם, לחברי הקבוצה שאותרו וניתנה להם השבה חלקית בלבד (חלף העברת היתרה ללקוחות נוכחיים של חברות הגז שאינם חברי הקבוצות המיוצגות, כפי שמוצע בהסדרים שלפנינו). ככל שתתקבל עמדה זו, הרי שבוודאי **קיימת אפשרות ריאלית שחברי הקבוצה בפשרת אמישראלגז יקבלו השבה בשיעור נמוך יותר** (לאור הכפפת ההשבה לסך כולל של 47.5% מסכומי הגבייה העודפת), בהשוואה לחברי הקבוצה בפשרת סופרגז (שיוכלו לקבל את יתרת הפיצויים המשוויכים ללקוחות לא מזוהים, עד סכום פיצוי כולל (לקבוצה כולה) של 50% מסכומי הגבייה העודפת, וראו להלן בעניין זה).

על כן, **לגישת היועצת המשפטית לממשלה, ראוי לקבוע מקדם פשרה זהה בשני ההסדרים**, וככל שבית המשפט הנכבד יסבור, שמקדם פשרה של 50% מסכום הגבייה העודפת משקף פיצויים סבירים והוגנים בנסיבות העניין, ראוי לקבוע מקדם זה, בשני ההסדרים שלפנינו.

ז. יש להעביר את הכספים המשוויכים לחברי הקבוצה שאיתורם אינו מעשי - לחברי הקבוצה המזוהים

44. **היועצת המשפטית לממשלה תבקש לתת דגש להערוותיה והתנגדותה המפורטות בפרק זה**, הנוגעות להוראות והתכליות היסודיות של החוק ושל ההליך הייצוגי, וליישומם בנסיבות ההליכים דנן.

45. כמפורט לעיל, בשני ההסדרים שלפנינו נקבע, שביחס לחברי הקבוצות המיוצגות, שאיתורם הפרטני אינו מעשי, הכספים העודפים שנגבו מהם יועברו ללקוחות החברות כיום.

בעניין סופרגז, יינתן זיכוי חד פעמי לכלל לקוחות סופרגז (שלא נמנים על חברי הקבוצה המזוהים), בשיעור של 45% מסכום הגבייה העודפת המשוויך לחברי קבוצה שאינם מזוהים, שיועבר באופן אחיד לכלל הלקוחות של סופרגז כיום (45% מסכום הגבייה העודפת המשוויך לחברי קבוצה שאינם מזוהים/מספר הלקוחות הנוכחיים שאינם חברי קבוצה מזוהים).

חברי הקבוצה הבלתי מזוהים בעניין סופרגז מורכבים הן מלקוחות עבר והן מלקוחות נוכחיים שלא ניתן לזהותם כחברי קבוצה, אולם הצדדים טוענים כי: **"חלק נכבד מחברי קבוצה זו (חברי הקבוצה הלא מזוהים – הח"מ) כבר אינם לקוחות של סופרגז ומספר הצרכן שלהם אינו קיים עוד במערכת"**.⁴⁶

עוד נטען בבקשה לאישור ההסדר, שהכספים המשוויכים לחברי הקבוצה הלא מזוהים קרובים למחצית הסכומים העודפים שנגבו ועולים על 5 מיליון ש"ח.⁴⁷ כלומר, משמעות הדברים היא, **שקרוב למחצית מסכומי הגבייה העודפת בעניין סופרגז תועבר לאנשים, שמרובם, כלל לא נגבו הכספים העודפים.**

46. בעניין אמישראלגז, **הדברים מובהקים אף יותר**. מהבקשה לאישור הסדר הפשרה עולה, שכלל חברי הקבוצה

⁴⁶ סעיף 27.2.3 לבקשה לאישור ההסדר; סעיף 9.2.6 לתצהירו של מר נתי בוטבול, סמנכ"ל הכספים של סופרגז, נספח ו' להסדר הפשרה (להלן: "תצהיר בוטבול").

⁴⁷ ראו: סעיף 27.2.3 לבקשה לאישור ההסדר; סעיף 9.2.4 לתצהיר בוטבול.

שנגבתה מהם הגבייה העודפת שהם לקוחות נוכחיים של אמישראלגז - ידועים וניתן להשיב להם את הכספים באופן פרטני ומדויק. חברי תת הקבוצה בעניין אמישראלגז שלא ניתנים לזיהוי, **מורכבים כולם מלקוחות עבר שאינם לקוחות נוכחיים של החברה**. ראו: סעיפים 26-29 לבקשה לאישור ההסדר.

למרות זאת, הסדר הפשרה בעניין אמישראלגז קובע, שלאחר שתבוצע השבה של הכספים העודפים לחברי הקבוצה הידועים (שהינם לקוחות של אמישראלגז גם כיום) בשיעור של 50% מהגבייה העודפת הפרטנית מכל חבר קבוצה מזוהה, יתרת הכספים (ההפרש בין הכספים שהושבו בפועל לחברי הקבוצה המזוהים, לסך של 47.5% מכלל הגבייה העודפת מחברי הקבוצה) **תחולק באופן שווה בין לקוחות החברה כיום** (למעט לקוחות שהינם חברי קבוצה מזוהים ויקבלו את ההשבה הפרטנית המדויקת).

גם בעניין אמישראלגז, נקודת המוצא של הצדדים היא, שיש להעריך שהכספים המשוויכים ללקוחות עבר לא מזוהים, עולים **כמחצית מסכומי הגבייה העודפת** (ראו: סעיפים 14, 16 לבקשה לאישור ההסדר). משמעות הדברים היא, שבעניין אמישראלגז, **כמחצית מסכומי הגבייה העודפת** (המיוחסת לחברי הקבוצה לקוחות עבר), **תועבר לאנשים, שכפי הנראה, מכלולם כאחד, לא נגבו כלל הכספים העודפים על ידי אמישראלגז**.

47. **היועצת המשפטית לממשלה מתנגדת להסכמות הצדדים בעניין זה.**

קיים קושי מהותי וממשי בכך, שכמחצית מהכספים שנגבו שלא כדין, ישולמו ברובם (בעניין סופרגז) או בשלמותם (בעניין אמישראלגז) ללקוחות חברות הגז **שכלל לא נגבו מהם כספים שלא כדין**, וזאת בעוד **מוכרים וידועים לחברות הגז כמחצית מחברי הקבוצות המיוצגות והללו מקבלים, לכל היותר, כמחצית מהכספים העודפים שנגבו מהם**.

48. היועצת המשפטית לממשלה מודעת לטענות הצדדים, שמדובר בסכומי השבה פרטניים נמוכים יחסית, ומשכך, לטענתם, איתור פרטני של חברי הקבוצה שאינם מזוהים, כרוך במשאבים שאינם סבירים, מהנימוקים שפורטו בבקשות לאישור ההסדרים שלפנינו.⁴⁸ עניין זה יוותר לשיקול דעת בית המשפט הנכבד וככל שאיתור פרטני של חברי קבוצה אלה אינו מעשי בנסיבות העניין (כלשון סעיף 20(ג)(1) לחוק), בשים לב למשאבים הכרוכים בכך אל מול גובה סכומי הזכאות, היא לא תתנגד להסכמת הצדדים שלא לאתר באופן פרטני חברי קבוצה אלה (זאת, בכפוף לאמור בסעיף 61 להלן).

49. עם זאת, לשיטת היועצת המשפטית לממשלה, הצעת הצדדים להעביר את יתרת סכומי ההשבה (שעומדת כאמור על כמחצית מסכומי ההשבה, בשני ההליכים שבכותרת), ללקוחות הנוכחיים של חברות הגז, שברובם (ובעניין אמישראלגז – כפי הנראה כולם) לא קשורים לעניין ולא נגבו מהם כספים שלא כדין, **אינה פתרון ראוי**.

50. למעשה, **חוק תובענות ייצוגיות נדרש מפורשות לסיטואציה כזו, וראוי ליישם בענייננו את ההוראות המפורשות של החוק בעניין**.

51. בסעיף 20(א)(3) לחוק נקבע, שכאשר בית המשפט מורה על תשלום פיצוי כספי בסכום כולל לחברי הקבוצה⁴⁹ (והדברים חלים אף על פסיקת פיצוי כאמור במסגרת הסדר פשרה – ראו בסעיף 19(ד2) לחוק), ועל אופן חישוב חלקו של כל חבר קבוצה, וכאשר פיצוי כאמור לא ניתן לתשלום ביחס לחלק מחברי הקבוצה, רשאי

⁴⁸ ראו: עמוד 7 לבקשה לאישור הסדר הפשרה בעניין סופרגז; סעיף 27 לבקשה לאישור הסדר הפשרה בעניין אמישראלגז; סעיף 54 לחוות דעת המגשר בעניין סופרגז; סעיף 6 למכתב המגשר בעניין אמישראלגז. בעניין אמישראלגז נטען, שחציון סכומי ההחזר האישיים ללקוחות עבר נמוך מסך של 50 ש"ח ללקוח, ובעניין סופרגז נטען, שהחציון של סכומי הגבייה העודפת של חברי הקבוצה הלא מזוהים עומד על סכום של xxx לחבר קבוצה (כולל מע"מ, והפרשי ריבית והצמדה), ולאור מקדם הפשרה, סכום ההשבה ללקוחות אלה יהיה xxx, לפי שיעור ההשבה שנקבע לחברי קבוצה מזוהים.

⁴⁹ ובכך מדובר בענייננו, שהרי הצדדים הסכימו על שיעור כולל של הפיצוי (בעניין אמישראלגז – 47.5% מהסך הכולל של הגבייה העודפת ובעניין סופרגז – 45% מהסכום הכולל של הגבייה העודפת מחברי קבוצה לא מזוהים) (לאחר תשלום פרטני של 50% מסכומי הגבייה העודפת הפרטנית לחברי הקבוצה המזוהים), תחולק לפי הצעת הצדדים באופן שוויוני ללקוחות הנוכחיים של החברה).

בית המשפט להורות "בדבר חלוקה בין חברי הקבוצה, באופן יחסי לנזקיהם, של יתרת הסכום שתיוותר... ובלבד שחבר קבוצה לא יקבל פיצוי כספי או סעד אחר מעבר למלוא הפיצוי או הסעד המגיע לו".

52. הוראת חוק זו (בדבר העברת יתרת פיצוי המשויתת לחברי קבוצה שלא אותרו, לחברי הקבוצה שכן אותרו) יושמה על ידי בתי המשפט במקרים רבים.⁵⁰ כמו כן ראו פלינט וויניצקי: 51 "לא יהיה מדובר ברווח בלתי מוצדק של אותו חבר קבוצה, אלא בחלק מפיצוי מוצדק על הנזק שנגרם לו".

53. בהתאם להוראות החוק, גם בענייננו, יש להורות על חלוקה של יתרת הסכומים העודפים (המיוחסים לחברי הקבוצה הלא מזוהים, שאיתורם לפי טענת הצדדים אינו מעשי), לחברי הקבוצה המזוהים שנגבו מהם הכספים העודפים, ולפי הוראות ההסדרים במתכונתם הנוכחית יקבלו השבה של 50% בלבד מהגבייה העודפת מהם (לכל היותר). בהתאם להוראות סעיף 20(א)(3) לחוק, כמצוטט, יש לחלק את יתרת הכספים בין חברי קבוצה המזוהים, באופן יחסי לגובה הגבייה העודפת מכל אחד מהם. זאת, ובלבד, שחבר קבוצה לא יקבל השבה של סכום גבוה מהסכום שנגבה ממנו (כקבוע שם בסעיף 20(א)(3) לחוק).

54. ודוק: בהתאם לעמדת היועצת המשפטית לממשלה, בעיקרו של דבר, לא יהיה שינוי בשיעור ההשבה הכולל: הכספים שיושבו יעמדו על 50% מהסכום הכולל של הגבייה החורגת מהסכומים הקבועים בצו הפיקוח (ככל שבית המשפט הנכבד יסבור שמדובר במקדם פשרה הולם וראוי), שנגבתה מכלל חברי הקבוצה, ותוך מתן ביטוי לסיכויי וסיכוני ההליך. אלא, ש"עוגת" כספי ההשבה הכוללת, תחולק באופן אחר מהמוצע בהסדרים שלפנינו, כך שכולה תשולם לחברי הקבוצה המזוהים.

55. מעבר להוראת החוק המפורשת בעניין, הדברים נכונים גם מבחינה תכליתית. ברי, שיש להעדיף השבת כספים שנגבו (לפי הטענה) שלא כדין לחברי הקבוצה עצמם תוך מימוש מיטבי של תכלית החוק בדבר: "מתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין" (סעיף 1(3) לחוק), על פני העברתם לאנשים אחרים (הלקוחות הנוכחיים של חברות הגז) שכלל לא נגבו מרובם כספים שלא כדין ולא ברור מדוע הצדדים מציעים להעביר להם את הכספים שבנדון כ"מתת שמיים", תוך הותרת חברי הקבוצה המזוהים והמוכרים – בחיסרון כיס.

56. הדברים מתחזקים אף לנוכח האמור לעיל, על חוזקן של עילות התביעה שבנדון, ועל סימני השאלה הנוגעים למקדמי הפשרה המוצעים בהסדרים. גם נקודה זו תומכת בהצעה להעביר את יתרת הכספים לחברי הקבוצה המזוהים. כך, חברי קבוצה אלה יקבלו השבה מלאה או כמעט מלאה מנקודת מבטם הפרטנית, ומצד שני, מנקודת המבט הכוללת חברות הגז ישלמו רק כ-50% מסכומי הגבייה העודפת. דומה, שיש בדברים איזון ראוי, שהרי הצעה זו אינה חותרת תחת מקדם הפשרה עליו הסכימו הצדדים שנשאר על כנו (ככל שבית המשפט הנכבד יסבור שמדובר במקדם פשרה סביר והוגן, כמפורט לעיל), ולצד זאת נותנת לחברי הקבוצה שנפגעו פיצוי מלא יותר, חלק העברת מחצית הכספים לאנשים שרובם לא נפגעו.

57. ויובהר: קיימים מקרים, שבהם אין לשלול מתן פיצוי ללקוחות נוכחיים של נתבע בהליך ייצוגי, כאשר אין זה מעשי לאתר את חברי הקבוצה שנפגעו באופן מדויק, וכאשר יש הלימה ממשית בין חברי הקבוצה לבין הלקוחות הנוכחיים של הנתבע. אולם בענייננו, כאשר הלימה כזו לא מתקיימת בכלל (בעניין אמישראל), או כמעט בכלל (בעניין סופרגז), ומצד שני כמחצית מחברי הקבוצה מוכרים ומזוהים, ראוי להעביר להם את יתרת סכומי הגבייה העודפת, בהתאם להוראות החוק ותכליותיו.

⁵⁰ ראו: ת"מ (מנהלי ת"א) 107/06 חידוש סוכנויות לביטוח בע"מ נ' עיריית תל-אביב-יפו (נבו 2.5.2016), סעיף 17; וכן החלטה נוספת באותו הליך מיום 20.3.2017, עמוד 2 (פורסמה בנבו); ת"צ (מחוזי תל אביב) 44211-05-10 כהן נ' חברת פרטנר תקשורת בע"מ (נבו 15.7.2014), סעיף 24; ת"צ (מחוזי מרכז) 53368-02-11 ניצנים עיצוב גנים בע"מ נ' סונול ישראל בע"מ (נבו 19.2.2017), בסעיף ג.1(ג) ו-3, להחלטת כבוד השופט גרוסקופף; ת"צ (מחוזי מרכז) 4944-08-07 ערן הירש נ' מנורה חברה לביטוח בע"מ (נבו 5.1.2010) בפסקה 3ד; ת"א (מחוזי ת"א) 1953/04 שכטר אליעזר נ' כרמל אגוד למשכנתאות והשקעות בע"מ (נבו 15.7.2007), בפסקה 15.

⁵¹ אביאל פלינט חגי וויניצקי תובענות ייצוגיות (2017) 648. עוד ראו: ע"א 10085/08 תנובה- מרכז שיתופי נ' ראבי (נבו 4.12.2011), בסעיף 47 לפסק דינה של כבוד השופטת חיות (כתוארה דאז); כבוד הנשיאה אסתר חיות, התובענה הייצוגית ככלי לאכיפה אזרחית-ציבורית משפט ועסקים יט, תשע"ו (אוגוסט 2016), 935, 948.

58. כך גם יובטח שחברות הגז לא יזכו למוניטין שיווקי לא מוצדק (שמטבע הדברים יש לו ערך כספי) מול לקוחותיהם שאינם חברי הקבוצה, שיקבלו (לפי ההסדרים במתכונתם הנוכחית) הנחה בתשלומי הגז מבלי שנגבו מהם כספים שלא כדין, ועל חשבון חברי הקבוצה המזוהים (שגם הם לקוחות חברות הגז) שנגבו מהם כספים שלא כדין ויקבלו רק השבה חלקית ויצאו בחיסרון כיס.

59. בהתאם להצעה זו גם נראה, שאין מקום לפיצול למקדמי פשרה שונים,⁵² היות שגם היתרה תשולם לחברי הקבוצה עצמם. לפיכך מוצע, שבהתאם להוראות סעיף 20(א)(3) לחוק, הסכום הכולל של 50% מהגבייה העודפת מכלל חברי הקבוצה יחולק בין חברי הקבוצה המזוהים, באופן יחסי לסכומי הגבייה העודפת מכל אחד מהם (ועד סכום הגבייה העודפת הפרטנית המלא, כפי שנגבה בפועל מכל אחד מהם).

60. עוד יובהר, שככל שלאחר מתן השבה מלאה לחברי הקבוצה המזוהים, תיוותר יתרת כספים (מתוך הסכום הכולל של 50% מהגבייה העודפת של כלל חברי הקבוצה),⁵³ לעמדת היועצת המשפטית לממשלה, אין מקום להעברת היתרה ללקוחות הנוכחיים של חברות הגז, שלא נגבו מרובם כספים שלא כדין, אלא יש לפעול בהתאם להוראות סעיף 20(א)(3) לחוק, שהתייחסו אף לסיטואציה זו והורו על העברת הכספים לקרן לחלוקת כספים שנפסקו כסעד שהוקמה בסעיף 27 לחוק:

"נותרה יתרת סכום לאחר החלוקה לחברי הקבוצה כאמור, יורה בית המשפט על העברתה לקרן

שהוקמה בסעיף 27א; בית המשפט יעז את הכספים לתחום הקרוב לנושא התובענה הייצוגית

שהוגשה..."

61. עוד יוצע, שכדי לתת אפשרות לחברי קבוצה שאינם מזוהים, לקבל את חלקם בפיצוי, הרי שלכל הפחות בעניין סופרגו (שבעניינה, חלק (אמנם לא גדול) מחברי הקבוצה הלא מזוהים נמנה על הלקוחות הנוכחיים של החברה),⁵⁴ יש מקום לשקול, שטרם העברת יתרת הכספים (המשויכת לחברי קבוצה לא מזוהים) לחברי הקבוצה המזוהים, תשלח סופרגו הודעות דוא"ל ומסרונים ללקוחותיה,⁵⁵ שבהם תיידע את לקוחותיה, שככל שהם נמנים על חברי הקבוצה שנגבו מהם דמי התראה עודפים, הם זכאים לקבל השבה חלקית שלהם, תוך מתן אפשרות לחברי הקבוצה הלא מזוהים לפנות באופן נח ולא מכביד להוכחת ומימוש זכותם תוך פרק זמן סביר. כך גם, ביחס לשתי חברות הגז, יש מקום לשקול לדרוש מהן לפרסם באתרי המרשתת שלהן את האמור,⁵⁶ באופן שעשוי ליידע חברי קבוצות לא מזוהים, בשני ההליכים, על האפשרות למימוש זכויותיהם. לאחר פרק זמן סביר שייקבע, יתרת הכספים שתיוותר תחולק באופן אוטומטי לחברי הקבוצה המזוהים, כמפורט לעיל.⁵⁷

62. לבסוף יוער, למעלה מהצורך, שאף אם בניגוד לעמדת היועצת המשפטית לממשלה יאומץ מתווה הסדר הפשרה המוצע על ידי הצדדים בדבר העברת היתרה ללקוחות החברות כיום, הרי שלאור הצעת הצדדים, לפיה לקוחות סופרגו הנוכחיים (שאינם חברי קבוצה מזוהים) יקבלו 45% בלבד מיתרת סכום הגבייה העודפת (בעוד חברי הקבוצה המזוהים יקבלו 50% מסכומי הגבייה העודפת שנגבו מהם), יש להורות, שלכל

⁵² כפי שהוצע בפשרת סופרגו לשלם רק 45% מהיתרה ללקוחות החברה, בהינתן שאינם חברי קבוצה מזוהים. גם בעניין אמישראל הוסכם, שחברי הקבוצה המזוהים יקבלו באופן פרטני השבה בשיעור של 50% מהסכומים העודפים הפרטניים שנגבו מהם (אמנם, הסדר הפשרה התנה זאת בכך שלא תהיה חריגה מסך השבה כולל של 47.5% בלבד מכלל הכספים העודפים שנגבו, אולם כבר הוסבר לעיל, שאין מקום לקביעת מקדמי פשרה שונים בשני ההליכים שלפנינו. ראו לעיל, סעיף 43 לעמדה זו).

⁵³ לכאורה, בעניין סופרגו לא אמורה להישאר יתרה כזו, שהרי לפי הנתונים שהוצגו בהסדר, למעלה ממחצית הגבייה העודפת נגבתה מחברי קבוצה מזוהים.

⁵⁴ בעוד בעניין אמישראל, כאמור לעיל, כפי הנראה, כל חברי הקבוצה הלא מזוהים הם לקוחות עבר.

⁵⁵ לכאורה, הדברים לא ידרשו הוצאות שאינן סבירות, אלא אם יוברר אחרת.

⁵⁶ ראו בעניין ממון, בסעיף 19: "כאשר חברה מתקשרת בהסדר פשרה בתובענה ייצוגית, מן הראוי שהדבר יפורסם באתר האינטרנט שלה, כך שציבור לקוחותיה יהיה ער לכך". עוד ראו בהחלטת בית המשפט הנכבד בהליכים שבכותרת, מיום 9.3.2023, שהורה כך: "יוסיפו הצדדים הפניה לעיון בהסכם הפשרה באתר האינטרנט של סופרגו..." (סעיף ב2(11) להחלטה). וכן: "יידאגו סופרגו... והחברה האמריקאית-ישראלית לגז בע"מ להציב בדף הבית שלהן קישור שיאפשר עיון בנוסח המלא של הסדר הפשרה בעניינן..." (שם, סעיף ד2). היות וההסדרים במתכונתם הנוכחית לא מאפשרים לחברי קבוצה לא מזוהים לממש את זכויותיהם, נראה, כאמור, שאין לשקול הוראה על פרסום נוסף, שיכלול הבהרה על מתן זכות כאמור.

⁵⁷ ברי, שדינם של חברי קבוצה (שלא זוהו מראש), שיפנו לחברות הגז בהמשך לפרסומים המוצעים, יהיה כדין חבר קבוצה מזוהה.

הפחות חמשת האחוזים הנוספים מיתרת סכום הגבייה העודפת לא יוותרו בכיסה של סופרגז, אלא יתווספו לסכומי ההשבה שיקבלו חברי הקבוצה המזוהים. כלומר, הקושי באיתור חברי הקבוצה הלא מזוהים לא צריך לגרום לכך, שחלק מהכספים שאמורים היו להיות מושבים להם לו היו מזוהים (לשיטת הצדדים עצמם), יוותר בכיס הנתבעת והדבר **אינו מתיישב עם תכלית ההרתעה**.⁵⁸ מכל מקום, כמפורט לעיל, **ראוי ונכון שכלל סכום הפשרה המשווה לחברי הקבוצה הלא מזוהים** (ולא רק 5 האחוזים שצוינו), **יועבר לחברי הקבוצה המזוהים** (ולא ללקוחות הנוכחיים של החברות, שברובם אינם חברי הקבוצות המיוצגות), בהתאם להוראות החוק.

ח. פיקוח בית המשפט על ביצוע ההסדרים ומועדי תשלום שכר הטרחה והגמול

63. בהסדר הפשרה בעניין סופרגז הוסכם, שרואה החשבון החיצוני שמונה, יבצע בדיקה ביחס להשלמת התחייבויות סופרגז בהתאם להוראות הסדר הפשרה ויגיש לבית המשפט דיווח על תוצאות בדיקה זו בתוך 30 יום מסיום ביצוע ההתחייבויות (סעיף 28 לבקשה לאישור ההסדר).

עוד הוסכם, בסעיף 42 להסדר, שמחצית משכר הטרחה והגמול שייפסקו, ישולמו כ-15 ימי עבודה לאחר המועד הקובע,⁵⁹ ומחציתם האחרת תשולם כ-15 ימי עבודה לאחר הגשת הדיווח האמור לבית המשפט על השלמת ביצוע ההתחייבויות.

64. בהסדר הפשרה בעניין אמישראל הוסכם, שאמישראל תדווח לבא כוח התובע המייצג על השלמת ביצוע ההשבה לחברי הקבוצה המזוהים תוך 30 יום מהמועד שנקבע לביצוע ההשבה, והדיווח יאושר על ידי רואה חשבון פרץ (שמונה לבדיקת הנתונים), במסמך שיופנה לצדדים, "שיהיה הוכחה מוחלטת לביצוע" (סעיף 25 לבקשה לאישור ההסדר). **לא נקבע בהסדר, שיש להגיש דיווח כלשהו בעניין לבית המשפט** (בשונה מהוראות הסדר הפשרה בעניין סופרגז). עוד נקבע, שאמישראל תדווח לבא כוח המערער על ביצוע התשלום ללקוחות אמישראל (עבור סכומי ההשבה המשוויכים לחברי הקבוצה הלא מזוהים) תוך 30 יום מהמועד האחרון לביצועו, וכי הדיווח יאושר על ידי הבודק במסמך שיופנה לצדדים, שיהיה "הוכחה מוחלטת לביצוע" (סעיף 31 לבקשה לאישור ההסדר). אף בעניין זה לא נקבע שיוגש דיווח כלשהו לבית המשפט.

בהסדר הפשרה הוסכם כי 50% מהגמול ושכר הטרחה ישולמו תוך 30 יום מהמועד הקובע;⁶⁰ 25% מהגמול ושכר הטרחה ישולמו תוך 30 יום ממועד הודעת החברה לבא כוח התובע המייצג על השלמת ביצוע ההשבה לחברי הקבוצה המזוהים; ו-25% הנותרים משכר הטרחה והגמול ישולמו תוך 30 יום ממועד הודעת החברה לבא כוח התובע המייצג על השלמת התשלום ללקוחות אמישראל (עבור סכומי ההשבה המשוויכים לחברי הקבוצה הלא מזוהים).

65. ומכאן, **לעמדת היועצת המשפטית לממשלה בסוגיה זו**. בהליך ייצוגי, בשוני מסוים מהליך אזרחי רגיל, **נודע לבית המשפט תפקיד חשוב גם בשלב יישומו של פסק הדין**.

בסעיף 20(ו) לחוק נקבע: **"בית המשפט רשאי לתת הוראות בדבר הפיקוח על ביצוע פסק דינו... לרבות הוראות בדבר הגשת דין וחשבון סופי המתאר את ביצוע פסק הדין על ידי הצדדים"**.

בנוסף, בסעיף 19(ד1) לחוק נקבעה הוראה דומה, באופן קונקרטי ביחס ליישום פסק דין בו אושר הסדר פשרה:

"בית המשפט רשאי לתת הוראות בדבר הפיקוח על ביצוע הסדר הפשרה לפי סעיף זה, לרבות

הוראות בדבר הגשת דין וחשבון סופי המתאר את ביצוע הסדר הפשרה על ידי הצדדים".⁶¹

⁵⁸ ראו והשוו: ע"מ 2748/15 מי אביבים נ' ליבוביץ (נבו 1.9.2019), סעיף 38.

⁵⁹ המועד הקובע מוגדר בבקשה לאישור ההסדר, כ-180 יום ממועד אישור הסדר הפשרה (סעיף 27.2.1 לבקשה לאישור ההסדר).

⁶⁰ המועד הקובע לעניין זה מוגדר כ-45 יום לאחר אישור הסדר הפשרה (סעיף 10 לבקשה לאישור ההסדר).

⁶¹ ויצוין, שהסעיף אף קובע שעל בית המשפט להורות לצדדים על משלוח דו"ח כאמור, בין היתר, ליועצת המשפטית לממשלה.

הפסיקה עמדה על חשיבות תפקידו של בית המשפט בהליך ייצוגי לפקח על מימוש פסק הדין, לנוכח בעיית הנציג שקיימת גם בשלב זה, וביתר שאת בסיטואציה של הסדר פשרה, כאשר הצדדים לא מעומתים ביניהם ובעיית הנציג מתעוררת באופן מוגבר. ראו למשל בפסק דינו של בית המשפט הנכבד בעניין **רשף**:⁶² **"פיקוח זה איננו מסתכם אך בשלב אישור הסדר הפשרה... והוא מתפרש אף על שלב המימוש והיישום של ההסדר..."**⁶³.

66. אחת הדרכים היעילות והאפקטיביות לפיקוח על מימוש הסדרי פשרה בתובענות המנוהלות כייצוגיות, היא בהתליית תשלום שכר הטרחה או חלקו, במימוש הסדר הפשרה. באופן זה בעיית הנציג נחלשת – על ידי יצירת זהות אינטרסים בין בא כח המייצג לבין הקבוצה, במצב דברים שבו תשלום שכר הטרחה לבא הכח המייצג, מותנה במימוש הסדר הפשרה לטובת חברי הקבוצה. סעיף 19(ו) לחוק מסמך את בית המשפט לקבוע כי "תשלום שכר הטרחה לבא כח המייצג יהיה מותנה, כולו או חלקו, במימוש הסדר הפשרה ובהשלמת ביצועו".⁶⁴

ניתן להצביע על פסיקה ענפה במסגרתה הורו בתי המשפט על עיכוב תשלום של חלקים משמעותיים משכר טרחה בהליכים ייצוגיים, עד לאחר שיוגש לבית המשפט דיווח על השלמת ביצוע הסדר פשרה ובית המשפט יאשר את הדברים ויורה על תשלום שכר הטרחה.⁶⁵ זאת, כדי לאפשר את פיקוחו של בית המשפט על ביצוע הסדר הפשרה ולתמרץ את בא הכח המייצג, לדאוג לביצוע הסדר הפשרה, לטובת הקבוצה.

67. יישום העקרונות שפורטו על עניינו מלמד, שהסכמת הצדדים בעניין סופרגז לפיה תוגש הודעה לבית המשפט הנכבד על השלמת ביצוע הסדר הפשרה היא **הסכמה ראויה**. כך גם ההסכמה שמחצית שכר הטרחה והגמול תשולם רק לאחר הגשת ההודעה. לצד זאת יוער, **שראוי שתשלום המחצית השנייה של שכר הטרחה והגמול תותנה לא רק בעצם הגשת ההודעה** (כמוצע בהסדר הפשרה במתכונתו הנוכחית), אלא **תותנה גם באישור של בית המשפט הנכבד שהשלמת ההסדר אכן בוצעה כראוי**, ורק לאחר מתן החלטה נפרדת יושלם תשלום שכר הטרחה והגמול. זאת, כדי לאפשר **פיקוח אפקטיבי של בית המשפט על ביצוע ההסדר**, וכפי שנקבע בפסיקת בית המשפט הנכבד במקרים דומים.⁶⁶ עוד ראוי להורות על **המצאת ההודעה שתוגש אף ליועצת המשפטית לממשלה** (באמצעות פרקליטות המדינה) בהתאם להוראת סעיף 19(ד1) לחוק.

68. לאור הדברים, **אף בעניין אמישראל** אין להסתפק בשליחת הודעות על ביצוע הסדר הפשרה לבא כוח המייצג (כמוצע בהסדר הפשרה זה במתכונתו הנוכחית), וודאי שאין מקום להסתפק באישור רואה חשבון פרץ על הביצוע כ-"הוכחה מוחלטת לביצוע" ללא בחינה של בית המשפט. גם אין להורות על תשלום מלוא שכר הטרחה והגמול, מבלי שההודעות על השלמת ביצוע ההסדר יוגשו לבית המשפט הנכבד ויבחנו על ידו. **יש להורות אף בהסדר זה, שעל הצדדים יהיה להגיש את ההודעות על השלמת ביצוע ההסדר לבית המשפט הנכבד**, וכן להמציאם ליועצת המשפטית לממשלה (באמצעות פרקליטות המדינה) בהתאם להוראות החוק

⁶² רע"א 5678/20 חברת פרטנר תקשורת בע"מ נ' רשף (נב) 5.1.2021, סעיף 5.

⁶³ כן ראו אלון קלמנט, פשרה והסתלקות בתובענה ייצוגית משפטים מא (יוני 2011), 10, 50: "ההגנה על האינטרסים של חברי הקבוצה המיוצגת דורשת מבית המשפט לפקח על היישום של הסדר הפשרה. מאחר שלנתבע אין שום אינטרס ביישום של הסדר הפשרה, וגם לתובע המייצג ולעורך הדין עלול לא להיות אינטרס ביישום, בית המשפט הוא שצריך לדאוג לכך". עוד ראו: גיל אוריון וזיו שוורץ, מנגנונים לפיקוח על מימושה של הפשרה בהליך הייצוגי עלי משפט ט, תשע"א 147, 161.

⁶⁴ כן ראו בסעיף 23(ד) לחוק המסמך את בית המשפט באופן כללי (לא רק בסיטואציה של הסדר הפשרה) להתנות תשלום שכר טרחה, כולו או חלקו, במימוש פסק דין ובהשלמת ביצועו.

⁶⁵ ראו: רע"א 9167/10 012 סמייל טלקום בע"מ נ' Myrina, פסקאות 11, 12(ב) (נב) 26.5.2013 (להלן: "עניין סמייל טלקום"); רע"א 4129/14 דור כימיקלים בע"מ נ' גילמן, פסקאות 11, 12(ב) (נב) 2.4.2015 (להלן: "עניין גילמן"); ת"צ (מחוזי מרכז) 16319-09-15 פלוני אלמוני נ' Avid Life Media Inc, פסקה 24 (נב) 25.2.2020; ת"צ (מחוזי תל אביב) 14148-08-15 דבוש נ' מאיר חברה למכונות ולמשאיות בע"מ (נב) 21.3.2021; ת"צ (מחוזי מרכז) 14417-05-18 יוסף נ' כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, פסקה 24 (נב) 5.4.2022; ת"צ (מחוזי תל אביב) 7789-06-15 כרמי נ' אלדן תחבורה בע"מ (נב) 24.5.2021; ת"צ (מחוזי ירושלים) 56644-11-12 רוטר נ' אי-אינטראקטיב מערכות פרסום בע"מ (נב) 3.5.2021; ת"צ (מחוזי חיפה) 12573-03-20 לקר נ' לפטנאוזה (נב) 12.10.2021; ת"צ (מחוזי תל אביב) 11356-12-16 בליט נ' סי סמדר אליאסף בע"מ (נב) 18.7.2021. עוד ראו והשוו: עע"מ 2748/15 מי אביבים נ' ליבוביץ פסקה 44 (נב) 1.9.2019; עע"מ 4728/21 עיריית רחובות נ' כרמי, פסקה 5 (נב) 2.8.2021.

⁶⁶ ראו: עניין סמייל טלקום, סעיף 12(ב) להחלטה מיום 26.5.2013 וכן בהחלטה מיום 6.1.2016 באותו הליך; עניין גילמן, סעיף 12(ב) להחלטה מיום 2.4.2015 וכן בהחלטה מיום 25.1.2017 באותו הליך.

והפסיקה שפורטו לעיל. עוד יש להתנות את תשלום חלקי שכר הטרחה והגמול שהותנו בהשלמת ביצוע ההסדר, בהחלטה נפרדת של בית המשפט הנכבד שתאשר שההסדר קיים כראוי.

ט. הערות נוספות להסדר בעניין סופרגז

69. בהסדר בעניין סופרגז נקבע, שסופרגז תהא רשאית לגבות דמי התראה בהתאם להוראות הצו החדש עבור כל מכתב התראה, והתחייבותה בהסדר הפשרה בהליך הקודם משנת 2007 (שאושר בשנת 2008), שלא לגבות דמי התראה עבור כל מכתב התראה שלישי- "בטלה".⁶⁷ הסכמה זו של הצדדים מנומקת בכך, שהסדר הפשרה משנת 2007 "מתבטל", לאור ההשבה (החלקית) שהוסכמה בהסדר הפשרה הנוכחי, של הסכומים שנגבו עבור דמי התראה, החורגים מהסכומים הקבועים בצו הפיקוח הישן (בשווי הצמדה למדד של הסכומים הקבועים בצו זה). ראו: סעיף 27.1.1 לבקשה לאישור הסדר הפשרה שלפנינו: "מאחר שבמסגרת הסכם הפשרה מתבטל גם ההוראה... לפיה סופרגז מוותרת ללקוחותיה המאחרים בתשלומים על גביית דמי התראה בעבור כל מכתב התראה שלישי...".

70. טענת סופרגז לפיה הסדר הפשרה משנת 2007 בטל מאליו, רק בשל ההסכמה בהסדר הפשרה דנן להשיב לחברי הקבוצה (באופן חלקי) את הסכומים העודפים שנגבו מהם – שגויה. אמנם, בהסדר הפשרה בהליך הקודם צוין במסגרת ההסדרה העתידית, שסופרגז תוסיף לדמי ההתראה הפרשי הצמדה וריבית, אלא שהוראה זו הייתה מנוגדת לדין ולא יכולה הייתה לעמוד (וודאי ביחס לתקופה המאוחרת להסדר הפשרה הקודם), כפי שפורט בהרחבה בעמדת היועץ המשפטי לממשלה (דאז) שהוגשה בהליך זה. על כן, ההסכמה בהסדר הפשרה הנוכחי על השבה (חלקית) של הכספים שנגבו שלא כדין היא מחויבת.

מכל מקום, אין בכך כדי להוביל למסקנה שכל הסדר הפשרה הקודם בטל, או כדי לשחרר את סופרגז מהתחייבויות חוקיות אחרות שנתנה באותו הסדר פשרה לטובת "ציבור לקוחותיה" (ראו בכותרת של סעיף 3 להסדר הפשרה בהליך הקודם משנת 2007): לא לגבות מצרכני הגז תוספת מע"מ (ולחשיב את תוספת המע"מ שנגבתה מחברי הקבוצה שם), ולא לגבות מהם דמי התראה על מכתב התראה שלישי.

אמנם, הצו החדש אינו אוסר (בשלב זה) גביית דמי התראה על מכתב התראה שלישי, אך גם אינו מחייב גבייה זו, ועל כן, הסדר הפשרה בהליך הקודם עומד בתוקפו בעניין זה. זאת ועוד: גם ללא הסדר הפשרה הנוכחי, וגם אם נתעלם לרגע לצורך הדיון מכך שגביית הפרשי הצמדה מכח הצו הישן הייתה מנוגדת לדין, הסדר הפשרה בהליך הקודם ומעשה בית הדין שנקבע בו ביחס לחברי הקבוצה באותו הליך, החילו עצמם רק על לקוחות של סופרגז, ששילמו דמי התראה או דמי חיבור מחדש במהלך שבע השנים שקדמו ליום 8.10.2006⁶⁸ ממילא, ההסדרה העתידית שאפשרה לסופרגז כביכול לגבות הפרשי הצמדה לא חלה מעיקרה על כל מי שלא נגבו ממנו דמי התראה בשנים 1999-2006. לאור כל זאת, ברי שההסכמה בהסדר הפשרה הנוכחי שלפנינו, להשיב את הכספים שנגבו שלא כדין מחברי הקבוצה בבקשת האישור לניהול התובענה כייצוגית הנוכחית (שנגבו מהם דמי התראה עד יום 30.4.2022,⁶⁹ שנים ארוכות אחרי המועדים שהיו רלבנטיים להסדר הפשרה בהליך הקודם), אינה מפרה את האיזון של ההסדר שגובש בהליך הקודם, אלא מביאה להתאמתו להוראות הדין, וזאת, גם בהנחה שהתחייבויות סופרגז כלפי "ציבור לקוחותיה" (בסוגית אי גביית דמי התראה על מכתב התראה שלישי) – עומדות בתוקפן.

⁶⁷ ראו לעיל, סעיף 18 לעמדה זו וכן הערת שוליים 8, שם.

⁶⁸ ראו בהגדרת "תובע מיוצג" בסעיף 1.3 להסדר הפשרה בהליך הקודם. יצוין, כי הסדר הפשרה בהליך הקודם קבע כי הוויתור על תביעות חל רק ביחס לקבוצה זו (ראו בסעיף 4 להסדר הפשרה בהליך הקודם).

⁶⁹ ראו סעיף 26 לבקשה לאישור הסדר הפשרה שלפנינו, בעניין סופרגז.

71. עם זאת, לאור העובדה שעברו שנים רבות מאז אישור הסדר הפשרה בהליך הקודם בשנת 2008, ככל שביט המשפט הנכבד יסבור שלאור חלוף הזמנים, יש מקום לתקן את הסדר הפשרה בהליך הקודם, בדרך של גידור בזמן של תוקפה של התחייבות סופרגז כפי שהיא מתבטאת שם בנוגע לאי גביית דמי התראה בגין מכתב התראה שלישי, **היועצת המשפטית לממשלה לא תתנגד לכך ותותיר את העניין לשיקול דעת בית המשפט הנכבד**. אולם, הסדר הפשרה הקודם **בוודאי אינו בטל מאליו** (גם לאחר תיקון הרכיב שבו שהיה מנוגד לדין), וגריעה מההתחייבויות שנתנה סופרגז בהסדר הפשרה הקודם לטובת לקוחותיה, **דורשת בחינה ואישור של בית המשפט הנכבד**.

72. מכל מקום, היועצת המשפטית לממשלה תבקש לעדכן את בית המשפט הנכבד, שלאחרונה ביום 6.8.2023 **אישרה ועדת הכלכלה של הכנסת את תקנות הגז הפחמימני המעובה (אמות מידה לשירות) התשפ"ג-2023**. בתקנות נקבע, שחברות גז יהיו רשאיות לחייב צרכנים בגין שני מכתבי התראה בלבד בגין אי תשלום חשבון גז, וכן פעם אחת נוספת בלבד, בגין מסירה הודעת התראה בכתב לפני ניתוק במעונו של צרכן הגז. עוד נקבע בתקנות, שתחילתן תהיה 7 חודשים מיום פרסומן ברשומות (יצוין, שהן טרם פורסמו ברשומות). מובן מאליו, **שכלל חברות הגז מחויבות על פי דין** בקיום הוראות התקנות, ועל כן, עם כניסת התקנות לתוקף, גם בלי קשר להתחייבות סופרגז בהסדר הפשרה בהליך הקודם, לכלל חברות הגז יהא אסור לגבות דמי התראה על יותר משני מכתבי התראה והודעה אחת נוספת בכתב שתימסר במעונו של הצרכן, כאמור.⁷⁰

י. שכר טרחה וגמול

73. לעיל, פורטו הערות היועצת המשפטית לממשלה בסוגיית מועדי תשלום שכר הטרחה והגמול. כעת תובא התייחסות לסוגיית גובה הסכומים המומלצים על ידי הצדדים.

74. **בעניין סופרגז** הצדדים ממליצים על תשלום שכר טרחה בשיעור של 15.5% מסכום ההשבה בפועל, בתוספת מע"מ העולה לסך של xxx ₪ ועל תשלום גמול בשיעור של 3.5% מסכום ההשבה בפועל, בתוספת מע"מ העולה לסך של xxx ₪ (ראו: סעיף 42 לבקשה לאישור ההסדר).

75. בנסיבות העניין, וככל שהסדר הפשרה יתקן בהתאם להערות המפורטות בעמדה זו, כך שיהלום באופן מיטבי את האינטרסים של חברי הקבוצה ואת הוראות החוק ותכליותיו, **היועצת המשפטית לממשלה לא תתנגד להמלצת הצדדים בעניין סופרגז בסוגיית שכר הטרחה והגמול**, ותותיר זאת לשיקול דעת בית המשפט הנכבד.

76. **בעניין אמישראגז**, הצדדים ממליצים על תשלום שכר טרחה בשיעור של 25% מסכום הפשרה (בתוספת מע"מ), ועל תשלום גמול בשיעור של 4% מסכום הפשרה (בתוספת מע"מ) (ראו: סעיפים 62-64 לבקשה לאישור ההסדר).

יצוין, כי הצדדים מעריכים, שסכום הגבייה העודפת הכולל (המשוערך) עומד על כ-14.5 מיליון ש"ח,⁷¹ ובהתאם להסכמת הצדדים על השבת 47.5% מסכום זה, סכום הפשרה עומד על סך של 6,887,500 ש"ח, וממילא המלצת הצדדים עומדת על סכומים של 1,721,875 ש"ח לשכר טרחה (בתוספת מע"מ) ושל 275,500 ש"ח לגמול לתובע המייצג (בתוספת מע"מ). הצדדים טוענים, שהמלצתם תואמת את המדרגות שנקבעו בפסק הדין בעניין **רייכרט**, וזאת לאור התמשכות ההליך בעניין אמישראגז משנת 2008 ועד היום, וניהול הליך מלא בכמה ערכאות, כמו גם לאור חשיבות הסוגייה, המשאבים שהושקעו, והתועלת של הקבוצה מהסדר הפשרה.

77. בנסיבות העניין המיוחדות (ובכלל זה: משך ההליך, מורכבות הסוגיות והחשיבות הציבורית בדברים), היועצת המשפטית לממשלה לא תתנגד להחלת מדרגות האחוזים (הגבוהות) שנפסקו במקרה הקונקרטי שנדון בעניין

⁷⁰ ראו בעניין זה גם בסעיף 27.1.1 (סעיף קטן ד) לבקשה לאישור ההסדר, שם הבהירה סופרגז עצמה: "**ככל שתיכנס לתוקף בעתיד הוראת דין חדשה... סופרגז תפעל על פי הוראה זו**".

⁷¹ ראו בסעיף 11 לבקשה לאישור ההסדר.

רייכרט, על עניין אמישראלגז שלפנינו ותותיר את העניין לשיקול דעת בית המשפט הנכבד. זאת, ככל שהסדר הפשרה יתקן בהתאם להערות המפורטות בעמדה זו, כך שיהלום באופן מיטבי את האינטרסים של חברי הקבוצה ואת הוראות החוק ותכליותיו, ובאופן שהקבוצה המיוצגת תפיק תועלת מההלך, שתצדיק את מדרגות האחוזים הגבוהות שנקבעו בעניין **רייכרט**.

78. מכל מקום, יוטעמו כעת שתי הערות כלפי המלצת הצדדים בעניין.

א. כאמור לעיל, לפי הערכת אמישראלגז, סכום הפשרה עומד על 6,887,500 ש"ח. לצד זאת, הוסכם בהסדר, שתיערך עבודה של "תיקוף הנתונים והחישובים", על ידי רואה חשבון פרץ שהוא שיקבע את סכום הפשרה הסופי ולאחר שגם בא כוח המייצג יוכל להמציא לו מסמכים (ראו סעיף 12 לבקשה לאישור ההסדר). מכל מקום, ביחס לסכום הפשרה המשוער (ואף אם לא יגדל לאחר בדיקת רואה חשבון פרץ), אין מקום להחלת מדרגה אחידה של 25% על כל סכום הפשרה, לשכר טרחה. הדבר אינו מתיישב עם ההלכה הפסוקה ועל כן היועצת המשפטית לממשלה מתנגדת להמלצת הצדדים, בהיבט זה. כך נקבע בעניין רייכרט, בסעיף 9:

"יש לקבוע כי שכר הטרחה ייפסק בשיעור מדורג, כאשר ככל שסכום הזכייה גדל, אחוז שכר הטרחה קטן. זאת, משני טעמים. ראשית, כפי שצוין לעיל, אין בהכרח קשר ישיר בין כמות העבודה שהושקעה על ידי עורך הדין לבין גובה פסק הדין או הפשרה. שנית, הליכים של תובענה ייצוגית מטבעם מאופיינים בכך שהסעד הנתבע בהם עשוי להיות בסכום משמעותי. דומה, כי קיימים די תמריצים להגשת תביעות בסכומים משמעותיים. כך למשל, העובדה כי התובע המייצג אינו משלם אגרה לפי סכום הפיצוי המוערך לקבוצה, גורמת לכך שמבחינת התובע אין עלות בנקיבת סכום גבוה כסעד המבוקש. מן הראוי לאזן את התמריץ להגשת תביעות בסכומים משמעותיים על ידי קביעה כי בסכומים גבוהים יופחת אחוז שכר הטרחה".⁷²

גם באופן אופרטיבי הדברים יושמו בפסק הדין בעניין רייכרט, בסעיף 16:

"על כל סכום שנגבה בפועל עד ל-5 מיליון ש"ח, ייפסק לטובת בא-הכוח המייצג שכר טרחה בשיעור של 25%; על כל סכום שנגבה בפועל בין 5 מיליון ש"ח עד ל-10 מיליון ש"ח ייפסק שכר טרחה בשיעור של 20%; ועל כל סכום שנגבה בפועל מעל 10 מיליון ש"ח, ייפסק שכר טרחה בשיעור של 15%".⁷³

על כן, גם בענייננו, יש לפסוק את שכר הטרחה בהתאם לעקרונות שנקבעו בהלכה הפסוקה. לפיכך, אין לפסוק שכר טרחה בשיעור אחיד של 25%, אלא, כפי שנפסק בעניין רייכרט (עליו מסתמכים הצדדים עצמם), על סכומי הפיצויים העולים על 5 מיליון ש"ח, יש לגזור (באופן מדורג) שכר טרחה בשיעור של 20%, לכל היותר.⁷⁴ עוד ראוי להטעים, שכבר נקבע בפסיקה, שהאחוזים והמדרגות שנפסקו בעניין **רייכרט**, הם האחוזים

⁷² כאמור בסעיף 9 לעניין רייכרט, עיון בפרוטוקולים של הדיונים בוועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת בחקיקת חוק תובענות ייצוגיות מלמד, שגם כוונת המחוקק הייתה, שאחוזי שכר הטרחה יפחתו באופן מדורג. ראו גם: דיון בוועדת המשנה של ועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת בחוק תובענות ייצוגיות מיום 12.12.05, בעמודים 22, 27 (בדברי חבר הכנסת דאז רשף חן); דיון מיום 26.2.2005, בעמודים 4, 14 (בדברי חבר הכנסת דאז רשף חן).

⁷³ הלכה זו על פסיקת שכר טרחה בשיטת האחוזים, באופן זה, שהאחוזים יורדים (באופן מדורג) ככל שסכום הפיצוי עולה, יושמה גם על ידי הערכאות הדיוניות במקרים רבים. ראו מבין רבים: תנ"י (מחוזי מרכז) 10466-09-12 **אוסטרובסקי נ' חברת השקעות דיסקונט בע"מ** (נבו 11.2.2018), בסעיף 44 להחלטת כבוד השופט גרוסקופף. להלן: "**עניין אוסטרובסקי**" (ערעור נדחה- ע"א 2587/18 **אוסטרובסקי נ' חברת השקעות דיסקונט בע"מ** (נבו 20.2.2020)); ת"צ (מחוזי תל אביב) 44598-12-12 **גרינברג נ' מיטב דש גמל ופנסיה בע"מ** (נבו 20.12.2021), סעיפים 18-23 להחלטה (להלן: "**עניין גרינברג**"); תנ"י (כלכלי- תל אביב) 1944-03-20 **שניידר נ' טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ** (נבו 4.10.2022), סעיפים 63-68 (להלן: "**עניין שניידר**").
⁷⁴ ככל שסכום הפיצויים שיינתן בפועל לחברי הקבוצה אכן יעמוד על 6,887,500, לאור האמור למעלה ובהתאם לשיטת מדרגות האחוזים הפוחתות, שכר הטרחה יעמוד על סך של 1,627,500 ש"ח, תחת הסכום של 1,721,875 ש"ח לפי המלצת הצדדים.

המרבית, שיש מקום לפוסקם.⁷⁵

ב. כאמור לעיל, הצדדים ממליצים על פסיקת 4% מסכום הפשרה עבור גמול לתובע המייצג, בנוסף על פסיקת 25% מסכום הפשרה עבור שכר טרחה.

בעניין זה יוטעם, שבפסיקה נקבע, שככלל, האחוזים שנפסקו בעניין רייכרט הם האחוזים המרבית עבור שכר טרחה וגמול יחיד. ראו בעניין שיף, בסעיף 82: "שיעורי שכר הטרחה לפי המדרגות שנקבעו בהלכת רייכרט הם שיעורים עליונים לקביעת הגמול ושכר הטרחה גם יחד, דהיינו צרוף שני הרכיבים גם יחד לא יעלה על השיעור הספציפי בכל אחת מהמדרגות" (ההדגשה הוספה). כך נקבע גם בפסיקה רבה נוספת.⁷⁶ זאת, על מנת לשמר יחס הולם בין פסיקת שכר הטרחה והגמול, לבין הפיצוי שתקבל הקבוצה מההליך, שהוא תכליתו של ההליך הייצוגי.⁷⁷ לאור האמור, לכאורה, בענייננו, אין מקום לפסיקה של אחוזים נוספים ונפרדים לגמול, והפסיקה של 25% מסכום הפשרה (ומדרגות האחוזים הפוחות הנוספות, כאמור לעיל), אמורה לכלול הן את שכר הטרחה והן את הגמול, תוך חלוקה הולמת ביניהם שתאושר על ידי בית המשפט הנכבד.

מכל מקום, ככל שבית המשפט הנכבד יסבור, שמתקיימות בענייננו נסיבות מיוחדות וטעמים מיוחדים המצדיקים באופן חריג לפסוק אחוזים נפרדים ונוספים לגמול, היועצת המשפטית לממשלה לא תתנגד לכך ותותיר זאת לשיקול דעת בית המשפט הנכבד.

79. לאור כל האמור, יתבקש בית המשפט הנכבד לאמץ את עמדת היועצת המשפטית לממשלה ולהתנות את אישור הסדרי הפשרה בהליכים שבכותרת, בתיקון ההסדרים, בהתאם להערות שפורטו בעמדה זו.

יואב שחם, עו"ד
המחלקה האזרחית
פרקליטות המדינה

היום: כ"ח מנחם אב ה'תשפ"ג; 15.8.2023

⁷⁵ ראו למשל בעניין ת"צ (מחוזי מרכז) 41639-12-17 שיף נ' בנק מזרחי טפחות בע"מ (נבו 7.3.2023) (להלן: "עניין שיף"), סעיף 82: "שיעורי שכר הטרחה לפי המדרגות שנקבעו בהלכת רייכרט הם שיעורים עליונים". כן ראו: ת"צ (מחוזי מרכז) 7078-02-17 חכמי נ' בזק (נבו 26.5.2021), בסעיף 68 (להלן: "עניין חכמי").

⁷⁶ ראו: עניין חכמי, סעיף 68; עניין שניידר, סעיף 69; עניין אוסטרובסקי, סעיף 174. עם זאת, למען שלמות התמונה, ראו עמדה חולקת של בית המשפט המחוזי בתל אביב בעניין גרינברג, סעיפים 28-30.

⁷⁷ יצוין, שזו גם ההמלצה המובאת בדו"ח הצוות הבינמשרדי לבחינת ההסדרים הקבועים בחוק תובענות ייצוגיות התשס"ו-2006, שפורסם לאחרונה על ידי משרד המשפטים, להערות הציבור. ראו: עמוד 75 לדו"ח הצוות. הדו"ח פורסם כאן: <https://www.gov.il/BlobFolder/reports/class-action/he/class-action-report.pdf>. למען הגילוי הנאות יצוין, שהח"מ היה חבר בצוות הבינמשרדי.